



**KUNGÄLVS
KOMMUN**

Handläggning av ekonomiskt bistånd

Riktlinjer

Diarie-/dokumentnummer:	KS2022/2323
Beslut:	<Datum-KS§.../År>
Beredande politiskt organ:	Utskottet Trygghet och stöd
Ersätter tidigare beslut	2019-04-17 KS§118/2019
Giltighetstid:	2027-01-01
Dokumentansvarig:	Enhetschef Stöd och försörjningsenheten
Senast uppdaterad av:	Enhetschef Stöd och försörjningsenheten

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
2. Relation till andra styrdokument.....	6
3. Syfte	6
4. Mål och viljeinriktning	7
5. Utgångspunkter för arbetet	7
5.1 Ansvarsfördelning mellan kommuner	8
5.2 Viktiga perspektiv i arbetet med ekonomiskt bistånd.....	8
5.2.1 Barnrättsperspektiv.....	9
5.2.2 Jämställdhetsperspektiv	10
5.2.3 Våld i nära relation.....	11
5.3 Bemötande.....	11
5.4 Respekt för människors självbestämmande och integritet	12
5.5 Delaktighet	12
5.6 Samverkan	13
5.7 Avvikelser och anmälan enligt Lex Sarah	14
6. Allmänt om uppdraget	15
6.1 Hjälp till självförsörjning.....	16
6.2 Förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd.....	16
6.3 Förebygga felaktiga utbetalningar	17
7. Försörjningsstöd.....	18
7.1 Riksnorm	18
7.2 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre nivå	18
7.2.1 Kosttillägg och måltider.....	19
7.3 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en lägre nivå	19
7.3.1 Nödprovning och akut bistånd	20
7.3.2 Personer som vistas tillfälligt i kommunen	20
7.3.3 Utlandsvistelse	20
7.4 Skäliga kostnader utanför riksnormen	20
7.4.1 Arbetsresor	21
7.4.2 Boendekostnad och olika boendeformer	21
7.4.3 Hemförsäkring	25



7.4.4	Hushållsel	25
7.4.5	Medlemskap i A-kassa och fackförening	25
8.	Bistånd till livsföring i övrigt	25
8.1	Begravning och kostnader i samband med begravning	25
8.2	Bostadskö	26
8.3	Bredband	26
8.4	Diskmaskin.....	26
8.5	Flyttkostnad.....	27
8.6	Färdtjänst	27
8.7	Förebyggande/rehabiliterande insatser	27
8.8	Förskola och barnomsorg	27
8.9	Glasögon.....	27
8.10	Hemtjänst.....	28
8.11	Hemutrustning.....	28
8.12	Hälso- och sjukvård samt läkemedel	29
8.12.1	Hälso- och sjukvård	29
8.12.2	Läkemedel.....	30
8.12.3	Sjukresor	30
8.12.4	Avgift för sjukvård.....	30
8.12.5	Behov av särskilda kläder och skor	30
8.12.6	Tekniska hjälpmedel.....	30
8.12.7	Utfärdande av intyg	30
8.13	Högtider	30
8.14	Juridiska kostnader och stämpelavgifter	31
8.14.1	Advokatkostnader.....	31
8.14.2	Stämpelkostnader	31
8.14.3	Identitetshandlingar	31
8.15	Kläder och skor.....	31
8.16	Magasineringskostnad	32
8.17	Resor	32
8.17.1	Resor med kollektivtrafik	32
8.17.2	Umgängesresor.....	32
8.17.3	Övriga resor.....	32
8.18	Reparationskostnader/sanering av hyresrätt	33
8.19	Skulder.....	33



8.20	Spädbarnsutrustning	34
8.21	Tandvård.....	34
8.22	Telefoni	35
8.23	Tvättmaskin	35
8.24	Umgängeskostnader.....	35
9.	Olika grupper s rätt till ekonomiskt bistånd.....	35
9.1	Arbetssökande	35
9.2	Unga vuxna mellan 18-21 år	37
9.3	Barn under 18 år	37
9.4	Minderårig eller gymnasiestuderande som bildat familj.....	37
9.5	Barn i familj med långvarigt försörjningsstöd.....	37
9.6	Företagare.....	38
9.7	Föräldralediga	38
9.10	Inskrivna i kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	38
9.10.1	Intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV).....	39
9.10.2	Skyddstillsyn med särskild föreskrift, så kallad kontraktsvård	39
9.11	Personer med beroendeproblematik och/eller svår psykisk ohälsa	39
9.12	Personer som är 65 år eller äldre.....	40
9.13	Sjukskrivna	40
9.14	Studerande	41
9.14.1	Ungdomar under 21 år som går i skolan	41
9.14.2	Unga vuxna som saknar föräldrar som tar sitt föräldraansvar	41
9.14.3	Svenska för invandrare (SFI)	42
9.15	Utländska medborgare.....	42
9.15.1	Utan uppehållstillstånd	42
9.15.2	Med uppehållstillstånd.....	42
9.15.3	Asylsökande	42
9.16	Nyanlända.....	43
9.16.1	Etableringsinsatser/ersättningar	43
9.17	EU-medborgare	44
9.17.1	Yrkesverksamma personer	45
9.17.2	Egna företagare.....	46
9.17.3	Arbetssökande	46
9.17.4	Icke yrkesverksamma.....	47
9.17.5	Tillfällig vistelse	47



9.18	Våldsutsatta	47
9.19	Värnpliktiga och deras familjer	48
10.	Handläggning	48
10.1	Dokumentation	48
10.1.1	Journalanteckningar	48
10.1.2	Genomförandeplan	49
10.2	Information och rättssäkerhet	49
10.3	Ansökan	49
10.4	Utredning	50
10.4.1	Kontroller av uppgifter	51
10.4.2	Inkomstberäkning	53
10.4.3	Hushållstyper	58
10.5	Beslut	59
10.5.1	Motivering av beslut	59
10.5.2	Underrättelse om beslut	60
10.5.3	Överklagan	60
10.5.4	Utbetalningsperiod och utbetalningssätt	60
11.	Återsökning och återkrav	61
11.1	Återsökning hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten	61
11.2	Återkrav enligt socialtjänstlagen (SoL)	61
11.2.1	Återkrav enligt 9 kap. 2§ första stycket SoL	61
11.2.2	Återkrav enligt 9 kap. 2§ andra stycket SoL	62
11.2.3	Väcka talan om ersättning	62
11.2.4	Återkrav av bistånd som utbetalats på felaktiga grunder	63
12.	Felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet	63
12.1	Bidragsbrott	63
12.2	Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar	63
11.1	Underrättelseskyldighet vid felaktig folkbokföring	64
13.	Levandegöra	64
14.	Uppföljning	64

1. Inledning

Enligt socialtjänstlagens portalparagraf (1 kap. 1§ SoL) ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens ekonomiska bistånd är välfärdssystemens yttersta skyddsnät och har till uppgift att träda in tillfälligt vid försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt. Ekonomiskt bistånd ska ge enskilda personer och familjer en skälig levnadsnivå.

Den skäliga levnadsnivån är inte fastställd till ett visst belopp och kan även innebära andra värden än pengar. Riktlinjerna är ett stöd i att fastställa den skäliga levnadsnivån för enskilda invånare som är bosatta i Kungälv kommun. Behovsprövningen ska vara individuell och ta hänsyn till omständigheterna i det specifika fallet.

I Kungälv kommun är det Sociala myndighetsnämnden som svarar för myndighetsutövning samt beslut i individärenden enligt socialtjänstlagen och ett flertal andra lagar som reglerar området socialtjänst. Sociala myndighetsnämnden benämns fortsättningsvis nämnden i detta dokument.

2. Relation till andra styrdokument

Socialtjänstlagen anger att varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Utgångspunkt för riktlinjer handläggning av ekonomiskt bistånd är förutom gällande lagstiftning den praxis som finns på området, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt beslutade styrdokument, exempelvis:

- Social hållbarhet – ökat innanförskap. Program.
- Social översiktsplan – plan kring ökat innanförskap 2027.
- Plan för funktionshinderpolitiska arbetet
- Anvisning våld i nära relationer
- Årligen beslutad fördelning av riksnormen.

3. Syfte

Syftet med riktlinjerna är att skapa goda förutsättningar för en rättssäker handläggning och likvärdig bedömning gällande rätten till bistånd, bidragsnivå och insatser för stöd till självförsörjning. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftning i de individuella behovsbedömningar som handläggare alltid ska göra. Riktlinjerna utgår från och kompletterar rådande lagstiftning, praxis och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet. Enligt SoL ska dock en individuell behovsprövning alltid göras och om det finns särskilda skäl kan det motivera avsteg från riktlinjerna. De krav som ställs på den enskilde ska anpassas efter den enskildes förmåga och förutsättningar.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov utan riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov.

4. Mål och viljeinriktning

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att tillsammans med den enskilde bidra till att hitta lösningar på människors försörjningsproblem. Fokus är på att den enskilde långsiktigt ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Under tiden prövas rätten till ekonomiskt bistånd. I utredningsarbetet ingår både en ekonomisk utredning och en utredning av hela livssituationen. Den som ansöker om ekonomiskt bistånd ska få sin ansökan prövad snabbt och rättssäkert.

Socialtjänstlagen (SoL) förutsätter att socialsekreteraren gör individuella bedömningar utifrån individens behov och att all kontakt med personer som söker stöd eller råd från socialtjänsten bygger på respekt för människors lika värde, den enskilda människans värdighet och individens självbestämmande och integritet. Verksamheten med ekonomiskt bistånd omfattas av socialtjänstlagen och lagens krav på god kvalitet.

5. Utgångspunkter för arbetet

De lagar som främst reglerar verksamhet inom ekonomiskt bistånd och som riktlinjerna utgår ifrån är:

- Socialtjänstlagen (SoL)
- Förvaltningslagen (FL)
- Offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och
- Kommunallagen (KL)

Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som exempelvis Äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, lag om registrerat partnerskap, föräldrabalken (FB) hälso- och sjukvårdslagen (HSL), bidragsbrottslagen, socialförsäkringsbalken (SFB) och dataskyddsförordning (GDPR).

Verksamheten regleras även av kommunens beslutade styrdokument.

Vägledning finns i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, som Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1, Ekonomiskt bistånd, handbok för socialtjänsten (2021), Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamheter som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS och Handläggning och dokumentation-handbok för socialtjänsten (2021). Föreskrifter är bindande regler. Allmänna råd innehåller rekommendationer om hur en författning kan eller bör tillämpas.

Läs mer:

Ekonomiskt bistånd. Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen 2021.

www.socialstyrelsen.se

Handläggning och dokumentation. Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen 2021.

www.socialstyrelsen.se

Om ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsens kunskapsguide.

www.kunskapsguiden.se

5.1 Ansvarsfördelning mellan kommuner

Den kommun där den enskilde vistas (befinner sig) ansvarar för stöd och hjälp (2 kap. 1 § SoL). Det finns dock undantag.

Om det står klart att en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp åt en enskild, är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer. Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, ansvarar bosättningskommunen för det stöd och den hjälp som den enskilde behöver.

Kommunens skyldighet att pröva en persons behov av ekonomiskt bistånd påverkas inte av vistelsetidens längd. Detta ansvar gäller även om en person vistas helt tillfälligt i en kommun men är bosatt i en annan. Omfattningen av det bistånd som vistelsekommunen kan ha skyldighet att ge kan däremot påverkas av den tid som han eller hon vistas där och under vilka förhållanden.

Har den sökande vistats i annan kommun en längre tid (mer än en månad) är det normalt en anledning till att avslå ansökan med motiveringen att sökande ej vistas i kommunen. Den sökande bör då söka biståndet i den kommun som hen vistas i. För att nämnden ska kunna lämna information till den nya kommunen om ärendet ska den enskilde ha lämnat ett uttalat och dokumenterat samtycke.

Kommunens ansvar då en person endast tillfälligt vistas i kommunen begränsas normalt till bistånd till en hemresa och eventuellt annat bistånd för att avvärja en nödsituation.

Personer som är utsatta för våld eller andra övergrepp har rätt att i förväg ansöka om stöd- och hjälpinsatser i den kommun dit han eller hon vill flytta och bosätta sig permanent.

Riktlinjer för handläggning av bistånd till utländska medborgare behandlas under särskilt avsnitt.

Läs mer:

För vistelsekommun se Socialstyrelsens meddelandeblad nr 3/2011.

www.socialstyrelsen.se

Handläggning och dokumentation. Handbok för socialtjänsten, del 3 om Ansvarsfördelning mellan kommunerna enligt SoL. Socialstyrelsen 2021.

www.socialstyrelsen.se

5.2 Viktiga perspektiv i arbetet med ekonomiskt bistånd

I arbetet med ekonomiskt bistånd är det många perspektiv/områden som handläggaren behöver beakta. En person omfattas av ett flertal perspektiv som hänger samman med varandra som exempelvis mänskliga rättigheter, barns rättigheter, jämställdhet och folkhälsa. Att beakta alla perspektiv tillsammans handlar om att tillgodose alla människors grundläggande behov och rättigheter. Ett perspektivintegrerat arbetssätt (till exempel inom ramen för Agenda 2030) kan bidra till bättre kvalitet inom socialtjänstens verksamheter och till en jämställd och jämlik välfärd.

Kungälv kommun *Plan för funktionshinderpolitiska arbetet* utgår från målen i Agenda 2030 och beskriver bland annat att alla kommunens anställda ur ett funktionshinderperspektiv ska ha en medvetenhet och förståelse om funktionsnedsättningar och hur dessa påverkar människors livssituation.

Socialstyrelsen menar att det är viktigt att handläggare har ett interkulturellt perspektiv i det sociala arbetet för att vara medvetna om vilka specifika förutsättningar som kan finnas i mötet med människor som behöver stöd. Att ha ett normkritiskt perspektiv kan bidra till ett likvärdigt och professionellt bemötande. Att ha en medvetenhet om de normer som finns stödjer ett inkluderande förhållningssätt.

Det är viktigt att betona att diskriminering är förbjuden inom socialtjänstens verksamheter. Diskrimineringsombudsmannen (DO) anger att vad som menas med diskriminering beror på den enskilda situationen.

Läs mer:

Om ekonomiskt bistånd. Viktiga perspektiv i arbetet med ekonomiskt bistånd.

www.socialstyrelsen.se

Stöd för samordning av horisontella sakområden. Sveriges kommuner och regioner.

www.skr.se

Hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

www.do.se

Särskilt utsatta grupper. Socialstyrelsen.

www.kunskapsguiden.se

Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna. FN.

www.fn.se

5.2.1 Barnrättsperspektiv

Lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter blev svensk lag den 1 januari 2020. Barnkonventionen har också under många år integrerats i svensk lagstiftning. Av 1 kap. 2 § Socialtjänstlagen framgår: *"När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år."*

Att ha ett barnrättsperspektiv inom ekonomiskt bistånd innebär att uppmärksamma och dokumentera barns situation när föräldrar söker ekonomiskt bistånd. I vissa fall kan det vara lämpligt att även träffa och prata med barnen. Handläggaren måste alltid ställa sig frågan om barn berörs på något sätt. Hur stor vikt som ska läggas på barnets situation måste bedömas från fall till fall.

Barn som växer upp i familjer som behöver ekonomiskt bistånd under lång tid lever ofta med en ekonomisk utsatthet som kan vara svår för barnet. Det kan exempelvis yttra sig i svårigheter att delta i aktiviteter som kostar pengar eller om att ha en sämre materiell standard. Att leva under ekonomisk utsatthet kan påverka barnets skolresultat, trygghet och hälsa.

Socialstyrelsens betonar på sin webbplats att utrymme att bevilja extra bistånd för barns räkning finns i SoL men för barnet bästa är det särskilt viktigt att föräldrar får det stöd och hjälp som de behöver för att snabbt komma ut på arbetsmarknaden, bli självförsörjande och få en ekonomisk situation som är varaktigt bättre. Att ta hänsyn till det som är barnets bästa inom ekonomiskt bistånd handlar alltså inte bara om mer pengar utan det rymmer fler aspekter.

Barnens behov ska tas i särskilt beaktande. Det är viktigt att handläggaren ser på situationen både ur de vuxnas och ur barnens perspektiv, särskilt när familjer har behov av

ekonomiskt bistånd under en längre tid. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas. Det ska dokumenteras hur barnens intressen beaktats, vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Detta gäller oavsett om bedömningen resulterar i att ekonomiskt bistånd beviljas med hänsyn till barns bästa eller inte.

Information

Föräldrar ska informeras om rätten att ansöka om ekonomiskt bistånd utöver norm för sig och sina barn t.ex. umgängeskostnader. När föräldrar efterfrågar behov av extra stöd ska de informeras om och motiveras till att delta i de förebyggande insatser som kommunen har att erbjuda.

Föräldraansvar

Barns grundläggande behov av bl.a. mat och bostad ska tillförsäkras av föräldrarna. När föräldrar brister i detta ansvar, genom att underlåta att betala hyra, el och/eller står utan pengar till mat, ska ställning tas till om barnets hemförhållande ska utredas. Även andra brister i föräldraförmågan kan uppmärksammas. Information ska då lämnas till Gemensam mottagning eller Barn, unga och familjeenheten om familjen redan är aktuell där.

Läs mer:

Beaktande av barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd. En fallstudie av tre socialförvaltningar. Socialstyrelsen 2015.

www.socialstyrelsen.se

Handbok för socialsekreterare. UNICEF Sverige 2019.

www.unicef.se

5.2.2 Jämställdhetsperspektiv

Socialstyrelsen lyfter fram att ett jämställdhetsperspektiv inom ekonomiskt bistånd bland annat handlar om att uppmärksamma hur kvinnors och mäns förutsättningar att nå egen försörjning ser ut. Det handlar också om att vara uppmärksam på om det egna förhållningssättet i utredning av behov eller planering av insatser skiljer sig åt för män och kvinnor. Män och kvinnor som ansöker om ekonomiskt bistånd ska bli bemötta och bedömda på lika villkor och det stöd och insatser som socialtjänsten erbjuder ska vara utformat utifrån män och kvinnors behov.

Ett jämställdhetsperspektiv innefattar vidare att kontinuerligt följa upp och analysera hur insatser och resurser fördelas mellan kvinnor och män samt arbeta för att jämna ut eventuellt osakliga skillnader.

Situationer där ett jämställdhetsperspektiv är viktigt:

- *I samtal och bedömning* – kan präglas av stereotypa föreställningar om kön och att socialtjänsten har olika mycket fokus på arbete och egen försörjning. I samtal med män står arbete och arbetsmotivation mer i fokus medan i samtal med kvinnor så är fokusen oftare på familjesituationen och mindre på arbete.
- *Situationen för olika grupper* – socialtjänsten behöver uppmärksamma och vara medveten om att etnicitet interagerar med kön.
- *Ensamstående föräldrar* – kvinnor är i majoritet som ensamstående föräldrar som får bistånd och är en särskilt ekonomiskt utsatt grupp. Problematiken är inte enbart av



ekonomisk karaktär utan omfattar även utbildning, arbete och delaktighet i samhället. Ensamstående mödrar tillhör dessutom en riskgrupp för att utsättas för våld.

Det handlar om att ha ett arbetssätt och rutiner för att upptäcka våldsutsatthet och våldsutövande samt att stödja de våldsutsatta och ge dem som våldsutsätter relevanta stödsatser som leder till att våldet upphör.

Läs mer:

Jämställdhet inom ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsen.

www.kunskapsguiden.se

5.2.3 Våld i nära relation

Kungälv kommun anvisning *Våld i nära relationer* inleder med att konstatera att våld i nära relationer är ett omfattande folkhälso- och samhällsproblem, en jämställdhetsfråga och ett allvarligt brott som medför stora konsekvenser för individer, relationer och för samhället.

I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma personer som utsätts för våld eller andra övergrepp och deras närstående. Kvinnor som utsätts för våld i hemmet ska uppmärksammas särskilt. Barn som bevittnat våld är offer för brott och ska erbjudas stöd och hjälp.

Personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp kan behöva akut bistånd från socialtjänsten upprepade gånger. Ofta är en del av behovet ekonomiskt och kan till exempel gälla oplanerade och brådskande utgifter för vardagliga behov. Men att en person utsätts för våld eller andra övergrepp behöver inte automatiskt betyda att den vanliga biståndsprövningen inte ska göras. En individuell bedömning ska göras i varje fall.

Socialtjänstens ansvar för brottsoffer regleras i 5 kap. 11 § SoL.

Läs mer:

Utsatt för ekonomiskt våld. Kronofogden.

www.kronofogden.se

Mäns våld mot kvinnor.

www.jamstalldhetsmyndigheten.se

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer, SOSFS 2014:4.

Wwww.socialstyrelsen.se

Anvisning våld i nära relationer. Kungälv kommun 2022.

www.kungalv.se

5.3 Bemötande

Av 3 kap 3§ SoL framgår att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Ett gott bemötande har avgörande betydelse för socialtjänstens kvalitet. Ett gott bemötande och respekt för alla människors lika värde innebär också att socialtjänsten har kunskap om diskrimineringsgrunderna och är uppmärksam på att inte diskriminera någon vare sig det sker avsiktligt eller oavsiktligt. Att respektera människors lika värde innebär också kunskap om de rättigheter som följer med de fem nationella minoriteterna.

Alla som söker bistånd eller vill ha information ska få ett gott och värdigt mottagande. Den enskilde ska känna att hen blivit väl mottagen även vid avslag på ansökan. Handläggaren ska utgå från att den enskilde tar ansvar för sin ekonomi och har resurser att förändra sin situation.

I bemötandet av människor som ansöker om bistånd hos socialtjänsten ska det förhållningssätt och de värderingar som socialtjänstlagen ger uttryck för prägla varje socialarbetares yrkesutövning. I mötet med människor som befinner sig i en pressad situation och söker samhällets hjälp är det av stor vikt att socialarbetaren uppvisar lyhördhet och flexibilitet.

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller göra en akut bedömning. Avgörande för väntetiden vid nybesök är hur angeläget behovet är, väntetiden bör dock inte överstiga två veckor. Om en enskild av misstag vänder sig till fel myndighet bör myndigheten hjälpa den enskilda tillrätta.

Läs mer:

Om bemötande i socialtjänsten. Socialstyrelsen.

www.kunskapsguiden.se

Nationella minoriteter. Socialstyrelsen.

www.socialstyrelsen.se

5.4 Respekt för människors självbestämmande och integritet

Självbestämmande är en mänsklig rättighet. Enligt SoL ska verksamheter som bedrivs vara grundade på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över de insatser som ges.

Det är viktigt att dokumentationen utformas med respekt för den enskilde. Detta innebär att utredningen i samband med en biståndsansökan bör begränsas till att avse omständigheter som har betydelse för prövningen av just detta behov. Den enskilde måste kunna lita på att en ansökan till socialtjänsten inte leder till att den enskilde, för att kunna få sin biståndsframställan prövad, behöver lämna uppgifter om sig själv som inte behövs för prövningen av den aktuella frågan.

Det är i princip möjligt att begära bistånd och samtidigt tacka nej till insatser som innebär behandling. En förutsättning för självbestämmande är delaktighet.

Läs mer:

Självbestämmande och rättskapacitet. Socialstyrelsen.

www.kunskapsguiden.se

5.5 Delaktighet

Att vara delaktig i samhället är även det en mänsklig rättighet. Det är därför som det finns flera bestämmelser som säger att människor ska få möjlighet att komma till tals och medverka vid beslut i vård och omsorg.

Den enskildes rätt till delaktighet i handläggning och insatser är en viktig princip inom socialtjänstens arbete och är avgörande för den enskildes rättsäkerhetsskydd. Arbetet för ökad delaktighet får inte begränsas till vissa situationer och former utan delaktighet går att uppnå på olika sätt. Exempelvis kan det handla om att bli lyssnad till, få stöd i att förstå för att kunna uttrycka sina synpunkter och åsikter, att få sina åsikter beaktade, att bli involverad i beslutsfattande processer eller att dela inflytande och ansvar över beslutsfattande. Genom att vara delaktig lär sig vuxna och barn att påverka sin situation och kan bli mer motiverade och intresserade i vardagliga situationer vilket kan leda till större kontroll över sitt liv.

Utredning och insatser ska genomföras tillsammans med den enskilde och att stor vikt ska läggas vid den enskildes inflytande och självbestämmande. Rätten till delaktighet innebär att den enskilde har rätt att få del av dokumentationen under ärendets gång och få möjlighet att föra fram synpunkter och åsikter samt få antecknat om den enskilde anser att någon uppgift är fel.

Den enskilde ska i kontakt med socialtjänsten informeras skriftligt och muntligt om sina rättigheter att få ta del av sin journal samt om möjligheten att överklaga ett beslut.

Den som behöver ekonomiskt bistånd ska få information om vad rätten till bistånd innebär och hur den enskilde ska få del av denna. Denna kunskap är en viktig jämlikhetsfråga och också en förutsättning för den enskildes rättssäkerhet och för att den enskilde ska kunna till ta vara på sina rättigheter.

Läs mer:

Mänskliga rättigheter. Myndigheten för delaktighet.

www.mfd.se

Delaktighet i socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen.

www.kunskapsguiden.se

5.6 Samverkan

I både hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen regleras ansvar för kommuner och regioner att aktivt arbeta med samverkan. Reglerna om samordning och samverkan kan förenklat delas upp i två kategorier; samordning och samverkan på organisationsnivå och samordning och samverkan på individnivå. Socialtjänstens kvalitetsledningssystem ska innehålla rutiner och processer för såväl internt som extern samverkan.

Syftet med samverkan är att skapa en helhetssyn av den enskildes behov och förmågor samt på hur behoven bäst kan tillgodoses.

All samverkan med externa myndigheter, organisationer och insatser ska ske med den enskildes samtycke. Finns behov av bistånd från flera enheter inom socialtjänsten, ska samverkan ske över enhetsgränser i samråd med den enskilde.

Kontinuerlig samverkan inom socialtjänsten samt externt med andra samhällsorgan är ofta en förutsättning för att den enskilde på ett snabbare sätt ska få rätt insats. Handläggarna är skyldiga att hålla sig informerade om samhällseliga förändringar och utvecklingen inom socialtjänstens område. Handläggarna ska aktivt söka denna kunskap. Ledningen ska ge handläggarna möjlighet att hålla sig informerade.

Samordnad individuell plan, SIP

Samordnad individuell plan (SIP) är lagstadgad sedan 2010 i både HSL (3 f §) och SoL (2 kap. 7 §). En SIP ska upprättas tillsammans med den person som har behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård när insatserna behöver samordnas. Detta gäller oavsett personens ålder eller problem. Syftet med planen är att säkerställa samordning. Den enskilde ska samtycka till att planen upprättas och ges möjlighet att vara delaktig och ha inflytande i arbetet. Arbetet med en SIP ska påbörjas utan dröjsmål.

Läs mer:

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

www.socialstyrelsen.se

Samordnad Individuell Plan, SIP. Vårdsamverkan i Västra Götaland.

www.vardsamverkan.se

5.7 Avvikelser och anmälan enligt Lex Sarah

En avvikelse är en negativ händelse som medfört eller som hade kunnat medföra något oönskat (Socialstyrelsens termbank). Händelsen avviker med andra ord från en god kvalitet i verksamheten. Socialtjänsten ska ha rutiner för att hantera olika former av avvikelser. Avvikelser kan bli uppmärksammade av medarbetare eller komma verksamheten till kännedom genom synpunkter och klagomål från enskilda eller andra externa aktörer. Syftet med att rapportera avvikelser är att identifiera orsaker till det som inträffat och med hjälp av olika åtgärder förhindra att liknande händelser sker igen. Avvikelser och missförhållanden ska alltid rapporteras. De avvikelser som rapporteras in ska sedan sammanställas och analyseras av huvudmannen för att kunna se mönster eller tendenser som indikerar att det finns brister i verksamheten. För att en avvikelse ska rapporteras enligt Lex Sarah ska händelsen vara ett missförhållande eller risk för ett missförhållande.

Enligt bestämmelserna om Lex Sarah (14 kap. 3§ SoL) är personal inom socialtjänsten skyldiga att rapportera missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande i verksamheten. Missförhållandet eller risken för missförhållande ska röra personer som får eller kan komma att få insats inom verksamheten.

Ett missförhållande eller risk för ett missförhållande ska rapporteras till ansvariga för verksamheten, och ansvariga ska utreda det rapporterade och avhjälpa eller undanröja det. Om missförhållandet eller risken för ett missförhållande är allvarig ska det anmälas till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Enskilda privatpersoner kan inte anmäla enligt Lex Sarah till IVO utan kan istället lämna synpunkter eller ett klagomål. Synpunkter och klagomål kan även lämnas till Kungälv kommun direkt till verksamheten, genom kommunens webbsida eller genom att kontakta kommunens Kundcenter.

Läs mer:

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, SOSFS 2011:9.

www.socialstyrelsen.se



Lex Sarah – för att brukarna ska få det bättre. Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

www.ivo.se

Kungälv kommunens webbsida,

www.kungalv.se

6. Allmänt om uppdraget

Ekonomiskt bistånd består av två olika delar, försörjningsstöd och bistånd till livsföringen i övrigt. Försörjningsstödet ska tillgodose hushållens mer regelbundna utgifter per månad och består även den av två delar. Den ena delen är riksnormen som beslutas av regeringen varje år och den andra delen består av fem kostnadsposter som ligger utanför riksnormen.

Ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt ska tillgodose kostnader för behov som kan ingå i en skälig levnadsnivå och som uppstår då och då. Exempel är kostnader för tandvård, glasögon, sjukvård och medicin, umgänge med barn, flyttkostnad och begravning. En individuell bedömning måste göras av vad som är skäligt för den som söker.

Det huvudsakliga uppdraget är att hjälpa enskilda personer att undanröja det som hindrar dem från att klara sin egen försörjning och under tiden pröva deras rätt till ekonomiskt bistånd. För att kunna hjälpa en enskild person att bli självförsörjande är det därför av största vikt att så snabbt som möjligt utreda vad den enskilde har för förmågor och eventuella försörjningshinder.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika situationer eller behov som kan uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Olika skäl kan finnas för att göra avsteg från de generella riktlinjerna. Exempel på sådana skäl kan vara hinder (i synnerhet psykosociala) att kunna se och ta konsekvenserna av sitt handlande eller hinder att stå till arbetsmarknadens förfogande i full utsträckning, vilket normalt krävs. Lika lite som det går att få generella riktlinjer att täcka alla situationer, är det möjligt att ange alla situationer där avsteg kan göras. I många fall är det en bedömnings-fråga om och i så fall hur avsteg ska göras.

Nämnden har skyldighet att pröva alla ansökningar om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1§ SoL. Om den sökande får avslag på sin ansökan kan biståndsbehovet i vissa fall provas enligt 4 kap. 2§ SoL. Biståndet kan återkrävas enligt 9 kap. 2 § SoL.

I avvaktan på fortsatt utredning och i akuta nödsituationer där någon riskerar att bli utan mat kan reducerad norm beviljas under tidsbegränsad period.

De för bistånd centrala paragraferna återfinns i 4 kap. SoL. Sammantaget innebär dessa att varje medborgare har rätt till en skälig levnadsnivå. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger motiveras detta avsteg från riktlinjerna. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar. Om den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller på annat sätt kan få dem tillgodosedda har den enskilde rätt till bistånd för sin försörjning och livsföring i övrigt. När rätten till bistånd bedöms beaktas således i vilken omfattning den enskilde genom egna åtgärder själv kan

tillgodose behovet. Målet för biståndshandlingen blir att genom ekonomiskt bistånd garantera den enskilde denna ekonomiska grundtrygghet.

Läs mer:

Ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsen.
www.socialstyrelsen.se

Ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsen.
www.kunskapsguiden.se

6.1 Hjälptill självförsörjning

Utgångspunkten för arbetet är att arbetslinjen ska gälla och att människor både kan och vill ta ansvar för sin egen försörjning.

Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och ska, utifrån sina förutsättningar, fullfölja dessa insatser. Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers återinträde på arbetsmarknaden. För personer som trots insatser inte bedöms kunna återinträda på arbetsmarknaden ska stöd och hjälp för att söka andra lämpliga försörjningsformer erbjudas.

En förutsättning för att den enskilde ska få rätt stöd är att en grundlig utredning gjorts av hans eller hennes resurser, förutsättningar och försörjningshinder. Med utgångspunkt i utredningens resultat ska handläggaren upprätta en individuell plan, en genomförandeplan, för att personen ska bli självförsörjande. Den gemensamt upprättade genomförandeplanen ska utgå från den snabbaste vägen till egen försörjning, se vidare om genomförandeplan under avsnitt 10.1.2.

6.2 Förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

För att ha rätt till bistånd ska den enskilde göra allt hen kan för att bidra till sin egen försörjning. De krav som kan ställas på den enskilde som ansöker om ekonomiskt bistånd måste ha samband med försörjningen. Krav kan ställas på att stå till arbetsmarknadens förfogande, men inte ställas på exempelvis behandlingsinsatser.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär att den enskilde är inskriven på Arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i erbjudna arbetsmarknadsinsatser, praktik, av kommunen anordnade aktiviteter, SFI eller annan lämplig insats enligt upprättad genomförandeplan. Den som utan giltigt skäl vägrat ta anvisat arbete kan ges avslag, helt eller delvis, enligt 4 kap. 1 § SoL eller 4 kap. 5 § SoL med hänvisning till att den enskilde kan tillgodose behovet genom arbete eller kompetenshöjande verksamhet.

Kraven som ställs på personer som ansöker om ekonomiskt bistånd ska motsvara de krav som samhället ställer på andra personer i motsvarande situation. Det innebär att den enskilde t ex ska redovisa sin närvaro i beslutade insatser, anmäla frånvaro samt uppvisa läkarintyg vid sjukskrivning.

Socialtjänsten kan ställa andra krav på enskilda som söker ekonomiskt bistånd om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan t ex vara ett allvarligt missbruk eller svår psykisk och fysisk ohälsa. För att ha rätt till bistånd ska dessa personer medverka till planering i syfte att bli

arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning från det generella socialförsäkrings-systemet. En individuell bedömning måste dock alltid göras.

Prövning av rätten till bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning och ställer höga krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar.

Prövning av rätten till bistånd görs efter utredning. Prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras. Föresättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen.

Enskilda som inte uppfyller föresättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

Om den enskilde inte uppfyller föresättningarna för rätt till bistånd ska ansökan avslås. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet. Avslagsbeslut ska fattas och den enskilde få information om hur hen kan överklaga beslutet. Ett avslagsbeslut innebär oftast att den enskildes livsvillkor påverkas. Därför ska det eftersträvas att den enskilde får råd om hur försörjningen kan klaras trots avslaget.

Nödprövning kan ske efter ansökan från den enskilde. Efter bedömning i det enskilda fallet kan reducerat försörjningsstöd beviljas för att tillgodose basala behov som till exempel mat för att ge den enskilde möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

6.3 Förebygga felaktiga utbetalningar

Felaktiga utbetalningar kan uppstå av olika orsaker. De kan uppstå genom att den enskilde medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den enskilde saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering.

Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till de enskilda om vad som gäller samt genom kontroller före utbetalning. Varje sökande ska ges tydlig information både om sin rätt till bistånd och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Sökande ska också få tydlig information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller låter bli att anmäla förändrade förhållanden.

Att kontrollera uppgifterna som sökande lämnar i samband med ansökan om bistånd ingår som en del i utredning innan beslut fattas. Uppgifter som kontrolleras är bland annat identitet, uppehållstillstånd/registrerad uppehållsrätt, vistelse, boende, folkbokföring samt vårdnadshavare för barn i hushållet. Dessutom görs kontroll av inkomster och tillgångar.

Se även avsnitt 11.2.4 Återkrav av bistånd som utbetalats på felaktiga grunder

Vissa omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar bör särskilt uppmärksammas. Det kan gälla att den enskilde undanhåller att han eller hon är sammanboende, att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i hushållet, att den enskilde har inkomster av anställning eller svartarbete, undanhåller tillgångar eller uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun. Se även avsnitt 11.2.4 Återkrav av bistånd som utbetalats på felaktiga grunder.

7. Försörjningsstöd

Försörjningsstöd beslutas enligt 4 kap. 1§ och 2§ SoL.

Skäliga kostnader (försörjningsstöd) definieras i 4 kap. 3 § SoL. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska också utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Försörjningsstöd lämnas enligt 4 kap. 3 § SoL till dels:

- livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift.
- boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa. Denna del beslutas av kommunen och posterna redovisas i riktlinjerna under separata rubriker.

Hur stort försörjningsstöd ett hushåll är berättigat till beror på hushållets kostnader. I normalfallet summeras riksnormen för hushållets medlemmar med godkända tilläggskostnader, därefter räknas hushållets samlade inkomster av från summan. Försörjningsstödet motsvarar det belopp som utgörs av skillnaden mellan godkända kostnader och inkomster.

7.1 Riksnorm

Utgifterna i första stycket 4 kap 3 § SoL utgår från en för hela riket gällande riksnorm som fastställs varje år i socialtjänstförordningen (SFS 2001:937). Riksnormen är enbart uppdelad i ett belopp för personliga kostnader och ett för gemensamma hushållskostnader. Det åligger kommunen att varje år specificera storleken på varje utgift.

Som medlemmar i hushållet bör räknas:

- Makar,
- registrerade partner enligt lagen om registrerat partnerskap,
- sambor enligt sambolagen,
- barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för och
- barn och ungdomar bör räknas som medlemmar i hushållet, både där de stadigvarande bor och där de vistas under umgängestid. Nämnden bör beräkna kostnaderna enligt full norm/hushållskostnader efter det antal dagar barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder. Se avsnitt 8.23 *Umgängeskostnader*.

7.2 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre nivå

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, ska nämnden beräkna kostnaderna till ett högre belopp. Det kan t ex gälla följande.

- Om den enskilde av medicinska skäl har behov av dyrare kost, se avsnitt 7.2.1.
- Om den enskilde betalar avgift för skolmåltider.
- Om den enskilde har höga livsmedelskostnader på grund av att kosten är inräknad i en avgift, se 7.2.1.



- Om den enskilde på grund av funktionsnedsättning eller andra skäl har svårigheter att upprätthålla kontakten med andra människor eller delta i samhällslivet och därför har extra utgifter, för t.ex. telefon och tidningar eller fritidsaktiviteter, som inte täcks av annat särskilt stöd.
- Om det är en förutsättning för att en förälder ska kunna ha umgänge eller kontakt med sitt barn i en rimlig omfattning och därför har extra utgifter för t.ex. lek och fritid samt telefon.
- Om den enskilde har ett tillfälligt och visst behov av att köpa kläder och skor
- Om ett spädbarn saknar nödvändig klädutrustning (se vidare avsnitt 8.17 Spädbarnsutrustning).
- Om den enskilde har tillfälligt höga kostnader, t.ex. för livsmedel, kläder och skor eller telefon, som beror på att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.

7.2.1 Kosttillägg och måltider

Ekonomiskt bistånd till kosttillägg utöver norm kan beviljas till sökande med sjukdom eller överkänslighet som gör att man måste undvika vissa livsmedel. Konsumentverket gör beräkningar av hur mycket dyrare det kan vara i jämförelse med den kost som man normalt äter för att täcka sitt näringsbehov. Specialkost utöver glutenfri kost och mjölkproteinfri kost beräknas inte, med viss planering, behöva bli dyrare än vanlig kost. Behovet av specialkost ska alltid styrkas av läkare och omprövas årligen. Ekonomiskt bistånd till kosttillägg beviljas inte i de fall där merkostnadsersättning utbetalas av Försäkringskassan som täcker utgifter för specialkost.

Om sökanden är placerad i heldygnsvård eller i en boendeform där vissa måltider ingår, ska avdrag från livsmedelsnormen göras med summan som motsvarar den eller de måltider som ingår. Se vidare under rubrik 7.3.

Läs mer:

Beräknade livsmedelskostnader. Konsumentverket.

www.konsumentverket.se

7.3 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en lägre nivå

Nämnden får också i enskilda fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för det. Dessa skäl kan vara:

- Om den enskilde hamnat i en nödsituation och endast behöver tillfälligt ekonomiskt bistånd för att få möjlighet att reda upp den.
- Om den enskilde inte har vissa kostnader för poster som ingår i riksnormen eller dessa är lägre än riksnormen, t.ex. under vistelse i heldygnsvård, eller i boendeform där vissa måltider ingår. Kostnadsfördelningen mellan olika måltider inom livsmedelsnormen är:
 - frukost 20 procent,
 - lunch 30 procent,
 - mellanmål 10 procent och
 - middag 40 procent.

Avdrag från livsmedelsnormen görs med summa som motsvarar den eller de måltider som ingår.

- När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan det ekonomiska biståndet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

7.3.1 Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om den enskilde hävdar att nödsituation föreligger. Bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Vid bedömning ska hänsyn tas till om barn finns i hushållet och deras situation ska särskilt uppmärksammas.

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning och prövning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska alltid uppvisas.

Bistånd till personer som regelmässigt har egna inkomster över riksnorm eller löpande försörjningsstöd ska prövas restriktivt och endast beviljas bistånd för att avvärja en akut nödsituation.

Förlust av pengar på grund av stöld eller tappad plånbok ersätts inte förutom med sådant bistånd som är nödvändigt för att undvika en nödsituation. För övrigt hänvisas till sökandes hemförsäkring samt möjlighet till avbetalning av uppkomna skulder. Polisanmälan ska uppvisas.

7.3.2 Personer som vistas tillfälligt i kommunen

Kommunen har alltid det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. För personer som endast tillfälligt befinner sig i kommunen är ansvaret dock inte lika omfattande.

I de fall som den enskildes behov bäst tillgodoses genom att han eller hon reser hem kan hjälp till hemresan vara rätt form av bistånd. Bedömningen måste dock alltid göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Kan den enskildes behov tillgodoses på annat sätt föreligger ej rätt till bistånd.

7.3.3 Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall kan vara en kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd för vistelse utomlands om det till exempel är nödvändigt i samband med sjukdom/rehabilitering.

7.4 Skäligen kostnader utanför riksnormen

Vid behov ska skälig kostnad för arbetsresor, medlemskap i A-kassa och fackförening, boende, hemförsäkring och hushållsel ingå i försörjningsstödet.

7.4.1 Arbetsresor

Vid kortare avstånd, understigande 4 km, beviljas inte ekonomiskt bistånd till arbetsresor om inte särskilda skäl finns.

Allmänna kommunikationer ska i första hand användas. Ekonomiskt bistånd kan då utgå med kostnad för billigast alternativ av typ månadskort eller rabattkort. Kan allmänna kommunikationer inte utnyttjas för arbetsresor utan egen bil måste användas, kan i vissa fall bistånd utgå.

För att resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats ska kunna godtas måste följande krav vara uppfyllda.

- Det ska av omständigheterna klart framgå att användandet av egen bil istället för allmänna kommunikationsmedel regelmässigt medför en tidsvinst på minst två timmar per dag. Tidsvinsten bör inkludera även att lämna och hämta barn på förskola i samband med arbetsresor. Samma villkor gäller för resa mellan bostad och arbete med motorcykel.
- Vid deltagande i arbetsrehabilitering och arbetsmarknadsåtgärd genom Arbetsförmedlingen eller kommunen ersätts egenavgiften som en godtagbar kostnad.

Om den enskilde behöver bil för arbetsresor beräknas milersättning enligt Skatteverkets beräkningar motsvarande reseavdrag i skattehänseende. I den summan ingår drivmedel, försäkring av bil och reparationer. Skatt, försäkring, samt avgift för besiktning bör som regel beviljas efter individuell bedömning. Se även avsnitt *Fordon 10.4.2.8*.

7.4.2 Boendekostnad och olika boendeformer

Nämnden bör vid bedömningen av vad som är en skälig boendekostnad utgå från den enskildes faktiska kostnad och behov av boende samt lokala förutsättningar.

Försäkringskassans föreskrifter om högsta godtagbara boendekostnad kan vara vägledande. Utgångspunkten bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Kostnaden bör även relateras till hyresnivån hos allmännyttiga bostadsföretag eller andra större bostadsföretag på orten. Med orten bör avses den tätort där den enskilde bor eller de närmast belägna tätorterna inom kommunen.

Driftskostnader såsom uppvärmning, vatten m.m. ingår i boendekostnaden.

Om bedömning görs att boendekostnaden är oskälig ska den enskilde ges skälig tid att förändra sin boendesituation. Praxis är att tillämpa en rådrumstid om max fyra månader.

Nämnden bör vid bedömningen ta hänsyn till ett barns behov av utrymme även hos den förälder där barnet vistas under umgängestid. Vid umgänge enligt föräldrabalken med barn görs en individuell prövning av skälig bostadskostnad.

Nämnden bör ta hänsyn till om det i individuella fall finns särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde som t.ex.

- Om det finns risk för att ett byte medför negativa sociala konsekvenser.
- Om en flytt innebär negativa sociala konsekvenser för ett barn.
- Om en ensamstående vuxen, t.ex. med funktionsnedsättning eller sociala problem och äldre med sviktande hälsa, har ett särskilt stort behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljö som hänger samman med det nuvarande boendet.
- Om bostaden är anpassad till en boendes funktionsnedsättning.



- Om den enskilde har begränsad möjlighet att bli godkänd som hyresgäst, t.ex. vid arbetslöshet eller betalningsanmärkning. Om nämnden bedömer att boendekostnaden inte är skälig bör nämnden i regel ändå godkänna den under en övergångstid, så att den enskilde ges skälig tid att förändra sin boendekostnad. Övergångstiden bör inte understiga fyra månader.

Hyresrätt

Hyresgäst ska själv svara för sitt kontrakt och de skyldigheter som följer av detta. Hyreskontrakt ska vara giltigt för bostaden och vad som ingår i hyran skall framgå av kontraktet.

Socialstyrelsen rekommenderar att skälig boendekostnad bör bedömas utifrån de faktiska boendekostnaderna och behovet av boende. I beräkningar av faktisk hyreskostnad för hyresrätt bör hyra, uppvärmning och andra obligatoriska avgifter beaktas.

Kostnad för kabel-TV och andra tillval ska inte godtas, utom i de fall den enskilde inte kunnat styra tillvalet.

Avgift för parkeringsplats eller garage godtas inte, undantaget om kostnad för sådana utgifter ingår i hyran och inte kan avtalas bort/sägas upp. I de fallen ska det utredas om parkeringsplatsen/garaget kan hyras ut.

Bostadsrätt eller fastighet

En bostadsrätt eller fastighet är att betrakta som en realiserbar tillgång. Krav på försäljning efter skälig rådrumstid (praxis minst fyra månader) ska i regel ställas.

Nämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en bostadsrättslägenhet beakta månadsavgiften, uppvärmningskostnaden och räntekostnaden för lån som tagits för inköp och underhåll eller liknande av lägenheten. Nämnden bör även beakta om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden.

För egen fastighet och bostadsrätt gäller samma bedömning utifrån skälig boendekostnad som för hyrd bostad.

Nämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för ett eget hus, i förekommande fall, beakta tomträttsavgäld och räntekostnaden för lån som tagits för inköp och underhåll eller liknande av fastigheten. Nämnden bör även beakta om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden och tomträttsavgäld. I den faktiska boendekostnaden bör dessutom nödvändiga driftskostnader räknas in, t.ex. för uppvärmning, vatten och avlopp, sophämtning och försäkring.

Andrahandsboende eller hyra av fastighet

För andrahandsboende och hyra av fastighet gäller samma bedömningskriterier avseende skälig standard, kostnad och eventuella krav på att sänka en för hög boendekostnad som vid förstahandskontrakt.

Ett skriftligt avtal mellan förstahandshyresgästen och andrahandshyresgästen eller mellan fastighetsägare och hyresgäst ska alltid uppvisas. Det bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek, bostadens storlek, antal rum och vad som ingår i hyran. Bostadens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in om det avser en hyreslägenhet.

Vid andrahandsuthyrning ska ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt eftersträvas, men kan inte krävas. Däremot har nämnden en skyldighet enligt Folkbokföringslagen § 32c att meddela Skatteverket om en persons folkbokföringsuppgifter

är felaktiga. Det kan även innefatta tredje person, det vill säga fastighetsägare/ förstahandshyresgäst om denne är folkbokförd på adressen men inte bor där.

Nämnden bör godta den hyra som lägenhetsinnehavaren och andrahandshyresgästen har avtalat, under förutsättning att den är skälig. Vad som bedöms som skälig hyra framgår av Hyreslagen (12 kap 55§ 3st Jordabalken). Hyran får inte överstiga den hyra som hyresvärden betalar, med eventuellt tillägg för möbler och /eller annan utrustning med maximalt 15 procent överstigande hyran.

Driftskostnader såsom uppvärmning, vatten, sophämtning m.m. ingår i boendekostnaden. I de fall sökande hyr en lägenhet eller fastighet med kallhyra ska elkostnad för uppvärmning särskiljas från hushållsel.

Delad lägenhet (bostad)

Nämnden bör vid beräkning av den faktiska boendekostnaden beakta kostnaden delad med antalet boende i bostaden, om flera personer delar bostad men saknar eller har begränsad hushållsgemenskap.

När syskon eller kamrater delar bostad förutsätts de leva i hushållsgemenskap om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna för inneboende.

Inneboende

När en sökande hyr en del av en bostad av någon som hen inte kan antas ha hushållsgemenskap med, räknas den enskilde som inneboende. Skälig inneboendehyra får bedömas utifrån allmänna nivån på hyresrum i kommunen.

För att betraktas som separat hushåll i normberäkningen ska den enskilde som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad som avtalats mellan den enskilde och lägenhetsinnehavaren, om kostnaden bedöms som skälig. Hembesök bör göras för att säkerställa att personen bor på uppgiven adress.

Kvarboende vuxet barn eller förälder boende hos barn

Huvudregeln är att vuxna barn som bor kvar i föräldrahemmet inte beviljas bistånd till boendekostnad. Med kvarboende vuxet barn menas barn som efter fyllda 18 år bor kvar i föräldrahemmet men där föräldrarna inte är underhållsskyldiga.

Undantag från huvudregeln

- När ungdomar återvänt till hemmet efter att ha bott utanför hemmet i egen bostad en längre tid och varit självförsörjande genom egna inkomster.
- Om föräldrarna på grund av att det vuxna barnet bor kvar har en högre boendekostnad än de annars skulle ha haft, antingen genom att tvingas behålla en stor bostad eller genom att helt eller delvis mista rätten till bostadstillägg/bidrag.
- Om det vuxna barnet tidigare har betalt hemma och inte har rätt till studiestöd enligt studiestödslagen eller förlängt barnbidrag enligt lagen om förlängt barnbidrag.

Nämnden bör vid beräkning av den faktiska boendekostnaden beakta hur stor andel av bostaden den enskilde disponerar, om han eller hon, t.ex. ett kvarboende vuxet barn eller en förälder, lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren utan att vara samboende. Nämnden bör vid beräkningen följa Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av boendekostnad i ärenden om bostadsbidrag och familjebidrag i form av bostadsbidrag, som finns i Försäkringskassans författningssamling samt Riksförsäkringsverkets allmänna råd (2001:8) om bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar. I dessa räknas varje rum som två enheter och köket som en enhet.

Exempel: Om den biståndssökande disponerar ett rum i sina föräldrars bostad på fyra rum och kök, innebär det att han eller hon disponerar två av totalt nio enheter (fyra rum x 2 = 8 + kök = 9 enheter). Hela boendekostnaden är 6 000 kronor per månad. Den sökandes andel av boendekostnaden bör då beräknas genom att 6 000 divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, dvs. $2/9 \times 6\,000 = 1\,333$ kr per månad.

Bistånd till ungdomar för eget boende

Huvudregeln är att hemmaboende ungdomar inte har rätt till bistånd till hyra om de utan särskilda skäl (se nedan) planerar att flytta, eller har flyttat till ett eget boende, eftersom deras behov av boende i regel kan anses vara tillgodosett i föräldrahemmet. Undantag från huvudregeln kan göras:

- Om familjen är mycket trångbodd.
- Om svåra personliga motsättningar i familjen har konstaterats vid utredning av ungdomens hemförhållanden.
- Om ett vuxet barn genom att bo i föräldrahemmet förhindras att leva ett normalt vuxenliv och bli självständig.

Andra boendeformer

Nämnden bör för andra boendeformer, t.ex. husvagn, båt eller hotell, beräkna den faktiska boendekostnaden efter omständigheterna i varje enskilt fall. I vissa fall kan det vara motiverat att lägga till kostnader för sådant som ingår i ett vanligt boende, t.ex. dusch och tvättmaskin.

Tillfälligt boende

Om den sökande saknar tak över huvudet och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt kan bistånd till tillfälligt boende beviljas. I första hand beviljas bistånd till vandrarhem i sovsal. Vid särskilda skäl kan boende på t ex hotell beviljas.

När tillfälligt boende beviljas ska den enskilde aktivt söka andra boendeformer för att lösa sin situation på egen hand. Den enskilde ska skriftligen redovisa sökta boende till handläggare. Uppföljning ska göras av handläggare regelbundet, minst en gång i månaden.

Byte till dyrare bostad

Personer som har ekonomiskt bistånd har som regel inte rätt att fördyra sina kostnader för boende, såvida det inte finns särskilda skäl. Om någon som har ekonomiskt bistånd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och det medför ökad boendekostnad bör byte ske i samråd med socialtjänsten.

Om en person fördyrat sitt boende och därigenom behöver ansöka om ekonomiskt bistånd ska skälen till flytten utredas noggrant. Endast om flytten har varit nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå bör den högre boendekostnaden godkännas.

Vistelse på institution/inackordering/annan boendeform

När en vuxen person är placerad på institution, hem för vård eller boende (HVB), familjehem eller i annan boendeform svarar nämnden för kostnaderna för boendet och vården.

Omfattningen av det ekonomiska biståndet är beroende av vad som ingår i vård- placeringskostnaderna.

Fickpengar: kan utgå enligt riksnorm för kläder, hygien, fritid, dagstidning samt telefon i de fall övriga poster i riksnormen inkluderas i vård- och placeringskostnaderna.

Hyra: bistånd till kostnader för den egna bostaden under vistelsetiden kan beviljas om den enskilde saknar medel. Inför en längre placering på behandlingshem/familjehem, mer än sex månader, måste en individuell bedömning göras av behovet att ha kvar bostaden.

Kläder: bistånd kan beviljas till kläder som är behövliga inför en institutionsvistelse. Vissa institutioner har krav på att den som skrivs in har en viss klädutrustning. Bistånd kan därför i

undantagsfall utgå med högre belopp än vad som annars är högsta belopp som ingår i normen, max fyra extra klädnormer per år.

7.4.3 Hemförsäkring

Kostnad för hemförsäkring ska räknas som godtagbar utgift vid månatlig normberäkning.

Ansvarsförsäkring, rättsskydd och reseförsäkring kan ingå under förutsättning att man är folkbokförd i Sverige. Övriga tilläggsförsäkringar omfattas inte, endast basförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress omfattas av bostadsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller andra personer som delar lägenhet.

7.4.4 Hushållsel

Kostnad för hushållsel ingår ej i riksnormen. Kostnaden räknas i sin helhet som godtagbar utgift. Uppvärmningskostnad inkluderas vid beräkning av godtagbara boendekostnad.

Vid bedömning av kostnaden ska en skälighetsbedömning göras. Utgångspunkten ska vara uppgifter från webbsidan www.energimarknadsbyran.se. Dessa beräkningar får inte vara styrande utan en individuell bedömning bör göras i varje enskilt fall.

Vid inneboendekontrakt eller delad bostad ska den som äger bostaden eller innehar hyreskontraktet stå för den fasta avgiften för abonnemanget. Övriga i hushållet kan beviljas bistånd till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer inklusive barn i hushållet.

7.4.5 Medlemskap i A-kassa och fackförening

Kostnad för fackföreningsavgift och/eller A-kassa ingår inte i riksnormen och ska i regel betraktas som en godtagbar utgift vid beräkning av ekonomiskt bistånd.

8. Bistånd till livsföring i övrigt

8.1 Begravning och kostnader i samband med begravning

Bistånd till begravning kan lämnas till dödsbo där tillgångar helt eller delvis saknas för att täcka kostnaderna för en värdig begravning. Dödsboet företräds av dödsbodelägarna. Begravningskostnader för barn prövas utifrån föräldrarnas ekonomiska förhållanden och barnets tillgångar.

En ansökan om ekonomiskt bistånd till begravningskostnader beviljas efter en utförlig utredning av dödsboets tillgångar. Det kan dock visa sig i efterhand att dödsboet haft möjlighet att betala kostnaderna då det utfaller en livförsäkring eller framkommer andra tillgångar. Begravningskostnaden bör därför beviljas med förbehåll om återkrav.

Om dödsboet har tillgångar understigande högsta godtagbara biståndsbelopp, beviljas bistånd upp till detta belopp. Bistånd beviljas inte om efterlevande maka/make har egendom (ej enskild) som täcker kostnaderna.

Bistånd kan beviljas för täckande av kostnader i samband med närståendes begravning. Det får göras en bedömning i varje enskilt fall om merkostnader för transport till eller från Sverige beviljas. Om bistånd till begravning utomlands beviljas, bör kostnaden motsvara den för en begravning i Sverige.

När en asylsökande person avlider i Sverige, är det kommunens ansvar att pröva dödsboets ansökan om begravningskostnader enligt SoL.

- Begravningskostnad kan ersättas med belopp motsvarande 35 procent av prisbasbeloppet. I detta ingår förtäring för begravningsgäster.
- Bistånd till gravsten kan beviljas inklusive inristningar till en kostnad av högst 25 procent av pris-basbeloppet.
- Vissa kostnader i samband med dödsfallet är oundvikliga, till exempel bårtransport i de fall sjukvården inte har ansvar eller fraktkostnad av urna inom Sverige. För dessa och andra sådana oundvikliga kostnader beviljas bistånd med högst 10 procent av prisbasbeloppet.

Kostnader i samband med närståendes begravning:

- Blommor i samband med begravning, högst 1,6 procent av prisbasbeloppet.

Inköp eller hyra av högtidskläder, högst 5 procent av prisbasbeloppet.

8.2 Bostadskö

Avgift för bostadskö, till exempel Boplats Göteborg och HomeQ, kan beviljas med faktisk kostnad en gång per år.

8.3 Bredband

Bistånd kan beviljas till bredbandskostnad/bredbandsuppkoppling med grundhastighet för att kunna kommunicera och ta del av information, söka jobb samt utföra läxarbete, med maximalt 10 procent av prisbasbeloppet per år. Individuell bedömning får göras om sökande exempelvis inte kan välja operatör eller om fast bredband saknas. Kostnad för router och eventuell annan teknisk utrustning kan i sådana fall beviljas.

8.4 Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast mycket restriktivt, under förutsättning att det finns starka sociala skäl och att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt till exempel genom hjälp från annan boende i hushållet eller hemtjänst.

Har den enskilde en dokumenterad funktionsnedsättning som kan antas vara i minst ett år ska hen ansöka om merkostnadsersättning hos Försäkringskassan för att pröva om behovet av diskmaskin kan tillgodoses på detta sätt.

8.5 Flyttkostnad

Ekonomiskt bistånd till flyttkostnad kan utgå om flytten är motiverad av exempelvis sociala, ekonomiska eller medicinska skäl och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Bistånd beviljas i första hand för hyra av släpkärra eller lastbil. Bensinkostnad kan beviljas. Om flyttfirma behöver anlitas av särskilda skäl bör kostnadsförslag från minst tre flyttfirmor. De kostnadsförslag som begärs in ska vara utan rutavdrag.

Bistånd kan utgå med max 30 procent av prisbasbeloppet.

Ekonomiskt bistånd utgår inte till eftersändning av post, då adressändring görs kostnadsfritt till Skatteverket som meddelar myndigheter och företag den nya adressen.

8.6 Färdtjänst

Kostnad för färdtjänst beviljas vid behov. Bistånd till riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala. Kostnad för medresenär beviljas inte. Ledsagare som beviljats enligt SoL eller LSS, medföljer utan kostnad.

8.7 Förebyggande/rehabiliterande insatser

Bistånd kan, om det finns speciella skäl, beviljas i förebyggande och rehabiliterande syfte.

Exempel på sådana kostnader är:

- kostnader för egenavgift avseende rättshjälp
- kostnader för undervisning
- kostnader för resor
- kostnader för fritid och rekreation (viss del ingår i normen)
- kostnader för särskild utrustning
- rekreationsresor för funktionshindrade
- andra insatser som bedöms angelägna i det speciella fallet

De förebyggande och rehabiliterande insatserna är sådana till sin karaktär att de är starkt knutna till den enskildes speciella situation varför endast exempel på sådana insatser redovisats ovan.

8.8 Förskola och barnomsorg

Hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd i Kungälv kommun blir efter ansökan till avgiftshandläggare inom barnomsorgen befriade från barnomsorgsavgift. Bistånd kan i undantagsfall utgå under en månad i avvaktan på att familjen ansöker om avgiftsbefrielse.

8.9 Glasögon

Bistånd bör beviljas när behovet styrks av legitimerad optiker eller läkare. Bistånd beviljas för faktiska kostnader för synundersökning, glas och arbete. Därutöver beviljas kostnad för båge upp till maximalt 1,5 procent av prisbasbeloppet.

Den enskilde ska visa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker om det inte framgår vilken kostnad som avser både respektive glas.

Bistånd till vanliga läsglasögon avsedda för personer med avtagande synskärpa, så kallad ålderssynthet beviljas ej. Behovet tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas ej om behovet inte är styrkt. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Kostnad för kontaktlinser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med intyg från läkare eller optiker.

För glasögon till barn kan man få bidrag från Västra Götalandsregionen. Se mer om detta på regionens hemsida eller 1177.se. Om glasögon till barn beviljas är det viktigt att ta hänsyn till extra kostnader kring ytbehandling av glas och försäkring.

8.10 Hemtjänst

Enskild som uppbär ekonomiskt bistånd i Kungälv kommun blir efter ansökan till avgiftshandläggare befriade från avgifter inom hemtjänst. Bistånd kan i undantagsfall utgå under en månad i avvaktan på att den enskilde ansöker om avgiftsbefrielse.

8.11 Hemutrustning

Nämnden bör ge ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som krävs för att ett hem ska fungera. Bistånd till grundutrustning kan beviljas om den enskilde saknar utrustning. Vid ansökan får hänsyn tas till vilka möbler den enskilde har möjlighet att ta med sig från t ex sitt föräldrahem.

Hel grundutrustning – avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till sökande som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själv bekosta en grundutrustning. Hel grundutrustning består av möbler till kök, sovrum och vardagsrum. Dessutom bör lampor, husgeråd, sängutrustning, handdukar och mattor samt städartiklar och dammsugare samt tv/radio och dator ingå.

Begränsad hemutrustning – avser behov av tillfälligt behov av ekonomiskt bistånd och där man inte kan vänta med inköp tills hushållet har egen inkomst. Biståndet syftar till att den enskilde ska kunna ha ett fungerande hem och innefattar möbler i kök och sovrum samt husgeråd. Begränsad hemutrustning består av säng, lampor, köksbord och köksstolar, köksredskap, städartiklar, sängutrustning och handdukar.

Komplettering av hemutrustning – bistånd till löpande kompletterande hemutrustning beviljas vid behov till sökande. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Enligt allmänna råd från Socialstyrelsen bör hemelektronik som är nödvändig för att den enskilde ska kunna kommunicera och ta del av information omfattas av begreppet i hemutrustning. Finns det flera personer i hushållet förutsätts personerna dela på en dator.

Skälig kostnad för en dator är lägsta kostnaden för en bärbar dator hos de större elektronikkedjorna och vad en låginkomsttagare på orten normalt har råd att kosta på sig.

Hembesök bör, om det inte är uppenbart obehövt, göras i samband med utredning om bistånd till hemutrustning. Vid bedömning av hemutrustningens storlek ska hänsyn tas till familjesammansättning, bostadstyp och behov.

Särskild hänsyn ska tas till om den enskilde har barn stadigvarande boende i hushållet eller umgängesbarn. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Egna inkomster som inom en snar framtid kan avhjälpa behovet eller delar av det ska vägas in i bedömningen.

Bistånd till grundutrustning ges i normalfallet endast vid ett tillfälle.

- Högsta belopp är 30 procent av prisbasbeloppet för ensamstående. För ytterligare vuxen och för barn tillkommer högst 10 procent av prisbasbeloppet.

Kompletteringsköp av hemutrustning kan bli aktuell t.ex. vid skilsmässa eller liknande situation. Bistånd kan då beviljas med högst 15 procent av prisbasbeloppet till ensamstående och 5 procent av prisbasbeloppet för varje övrig familjemedlem per år, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. För små barn ingår som hemutrustning bilbarnstol och annan säkerhetsutrustning.

Läs mer:

Ekonomiskt bistånd. Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen 2021.

www.socialstyrelsen.se

Skäliga levnadskostnader. Konsumentverket.

www.konsumentverket.se

8.12 Hälso- och sjukvård samt läkemedel

8.12.1 Hälso- och sjukvård

Bistånd beviljas till läkarbesök som ingår i högkostnadsskyddet. Det kan också gälla besök hos distriktsköterska, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Merkostnad för läkarbesök hos annan vårdgivare än där den enskilde är listad beviljas normalt sett inte då kostnaderna är högre. Undantag kan göras i akuta situationer.

Alternativ medicinsk behandling beviljas i regel inte.

Fysisk aktivitet på recept kan beviljas om den ingår som del i medicinsk rehabilitering, dvs om träningen är påkallad av medicinska skäl. I andra fall är det att betrakta som friskvård och kan tillgodoses genom fritidspost i riksnorm.

Psykoterapi är sjukvårdens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykoterapi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till sjukvården, i första hand primärvården.

8.12.2 Läkemedel

Bistånd beviljas till läkemedel (egenavgift) som ingår i högkostnadsskyddet. Bistånd till kostnad för läkemedel som inte omfattas av högkostnadsskyddet beviljas normalt inte. En individuell bedömning får göras när behovet är styrkt av behandlande läkare.

8.12.3 Sjukresor

Bistånd beviljas till resekostnader med samma belopp som egenavgiften för resor som är nödvändiga för att vården ska kunna genomföras. Överstigande belopp ersätts av sjukresekontoret.

Kostnad för ambulanstransport är en godkänd utgift.

Läs mer:

1177, information om sjukresor.

www.1177.se

8.12.4 Avgift för sjukvård

Vid sjukhusvistelse beviljas hela kostnaden för egenavgiften, medan riksnormen minskas med det belopp som avser kostnaden för livsmedel, under den period som den enskilde varit inlagd för vård.

8.12.5 Behov av särskilda kläder och skor

Här avses kostnader för specialbeställda skor som inte täcks av merkostnadsersättning från Försäkringskassan. Bistånd till fördyrande kostnader vid behov av ortopediska skor och inlägg kan beviljas om behovet kan styrkas av ortopedtekniker eller läkare.

8.12.6 Tekniska hjälpmedel

Läkarförskrivna hjälpmedel som t ex hörapparat och batterier kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses via Västra Götalandsregionen eller Försäkringskassan.

8.12.7 Utfärdande av intyg

Bistånd till kostnad för intyg skall beviljas om handläggare begärt intyget eller om intyget är en förutsättning för fortsatt handläggning av ärendet t.ex. vid ansökan om sjukersättning eller liknande. Bistånd till kostnad för andra intyg utgår normalt inte.

8.13 Högtider

Barnfamiljer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, 10 månader eller mer kan vara berättigade till pengar för julklappar/högtidsgåva till barnen med 1 procent av prisbasbeloppet/år.

8.14 Juridiska kostnader och stämpelavgifter

8.14.1 Advokatkostnader

I första hand ska den enskilde utnyttja det rättsskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättsskydd gäller till exempel för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självrisken vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader beviljas endast om det av sociala eller andra skäl bedöms vara mycket viktigt.

8.14.2 Stämpelkostnader

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. I enskilda fall, om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs, kan även stämpelavgifter beviljas.

8.14.3 Identitetshandlingar

Kostnad för legitimation i form av id-kort bör vid behov beviljas liksom kostnad för ansökan om uppehållstillstånd för barn som föds i Sverige.

Nedanstående kostnader bedöms enligt rättspraxis i regel inte vara nödvändiga för att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

- Avgift i samband med ansökan om pass.
- Avgift i samband med ansökan om svenskt medborgarskap.
- Avgift i samband med ansökan om förlängning av uppehållstillstånd. Undantag kan göras om en vistelse utanför Sverige innebär att barn separeras från en förälder.

8.15 Kläder och skor

Kostnad för kläder och skor ingår i gällande riksnorm.

Bistånd utöver norm utgår generellt inte. Bistånd utöver norm kan beviljas vid t ex kraftig viktnedgång med max 4 klädnormer per person/år.

Kostnad för arbetskläder/skor kan beviljas om arbetsgivaren ej tillhandahåller detta. Intyg från arbetsgivaren krävs.

Kostnad för kläder i samband med student kan beviljas till ungdomar i hushåll med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd (10 månader eller mer) med max 3,5 % av prisbasbeloppet.

8.16 Magasineringskostnad

För personer som saknar permanent bostad bör, om särskilda skäl finns, kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter godtas under en begränsad tid. Vid bedömning av bistånd till magasineringskostnad bör hänsyn tas till bohagets värde, magasineringsbehovets varaktighet, sökandens sociala situation och omständigheter i övrigt.

Den enskilde tecknar själv avtalet avseende magasinering. Det är viktigt att tidsbegränsa magasineringstiden till max tre månader. Därefter omprövas behovet.

När Kronofogden avhyser en person/familj från en bostad ansvarar Kronofogden för magasineringen under tre månader.

8.17 Resor

För arbetsresor, se avsnitt 7.4.1.

8.17.1 Resor med kollektivtrafik

Bistånd till resor med kollektivtrafik kan beviljas för enskild som inte har rätt till arbetsresor. Bistånd kan beviljas om enskild har behov av annan aktivitet eller för att bryta isolering. Förutsättningen för att bevilja bistånd är att avståndet från hemmet till allmän service eller regelbunden bokad aktivitet är minst fyra km. Bistånd till resor med kollektivtrafik beviljas med maximalt 1 procent av ett prisbasbelopp/vuxen person och månad.

8.17.2 Umgängesresor

Bistånd till resor för att ett barn ska kunna umgås med en förälder som bor på annan ort kan efter särskild prövning beviljas den sökande med faktisk kostnad. Huvudregel är att billigaste färdssätt ska användas. Kostnad för bilresa kan beviljas om detta är nödvändigt på grund av avsaknad av andra resmöjligheter, eller om andra starka skäl talar för att bilresa är lämpligare. Avgörande för vad som bör vara skälig kostnad för resor och hur ofta bistånd bör ges till kostnader för umgänge bör anpassas till vad en familj i allmänhet har råd med.,

Förutom resekostnader bör även andra kostnader som är nödvändiga för umgänget ingå i biståndet, till exempel kostnader för logi.

Läs mer:

Föräldrabalk kap 6 5-5b §§ om föräldrarnas respektive ansvar för resekostnader vid umgänge.

www.riksdagen.se

8.17.3 Övriga resor

Resor till andra myndigheter och vårdgivare

Vid inplanerade möten med andra myndigheter eller vårdgivare ska den enskilde i första hand undersöka om ersättning till resor finns att söka hos den kallande myndigheten eller vårdgivaren. I annat fall kan bistånd beviljas till den faktiska kostnaden.

Återvändningsresor

Bistånd till resor för återvandring utgår som regel inte.

Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl och då endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn som inte bor tillsammans med en vårdnads-havare. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige kan bistånd beviljas till egenavgiften. Vuxna som fått uppehålls-tillstånd som flykting kan söka bidrag för anhörigas resor till Sverige hos Migrationsverket. Det gäller anhöriga som har fått svenskt uppehållstillstånd.

Läs mer:

Återvandring. Migrationsverket.

Asylprocessen för ensamkommande barn och ungdomar. Migrationsverket.

www.migrationsverket.se

Återföreningsresor. Röda Korset.

www.rodakorset.se

8.18 Reparationskostnader/sanering av hyresrätt

Bistånd till kostnader för reparation på grund av onormalt slitage eller skadegörelse utgår normalt inte. Bistånd till sanering ska prövas mycket restriktivt och är endast aktuellt om den enskilde genom beviljat bistånd kan behålla sin hyresrätt som hen annars riskerar att bli avhyst ifrån.

8.19 Skulder

Bistånd beviljas i regel inte till skulder. I första hand ska det utredas om sökande på något vis genom avbetalning, omprioritering av egna medel eller på annat sätt själv kan ordna att skulden regleras. Bistånd kan efter individuell prövning beviljas till sådana skulder som, om de inte betalas, skulle få allvarliga sociala konsekvenser, t ex avseende boendekostnad eller hushållsel.

Bistånd till skulder kan beviljas även i vissa andra situationer. Till exempel om det finns godtagbara skäl för att den enskilde inte har ansökt om bistånd till den kostnad som har gett upphov till skulden och nämnden bedömer att han eller hon hade beviljats biståndet om ansökan gjorts vid det tillfälle kostnaden uppstod.

Vid bedömning om rätt till bistånd till skulder behöver hänsyn tas till personer som har särskilda svårigheter eller som är särskilt sårbara. När skulden rör en barnfamilj, behöver barns rättigheter enligt barnkonventionen beaktas.

Vid barnomsorgsskuld kan bistånd beviljas om föräldrarnas möjlighet till självförsörjning försämras väsentligt vid en avstängning från barnomsorgen. Utifrån ett barnrättsperspektiv finns det som regel också skäl att bevilja bistånd till skuld för att barn ska kunna fortsätta i barnomsorg.

Vid skuld till arbetslöshetskassa kan bistånd beviljas om den enskildes möjlighet att vara självförsörjande väsentligt försämras av en avstängning från medlemsförbundet.

8.20 Spädbarnsutrustning

Ekonomiskt bistånd kan beviljas i samband med barns födelse till anskaffande av säng, sängkläder, bärsle, barnvagn med tillbehör, utrustning för bad och vissa baskläder till en kostnad motsvarande max 15 procent av prisbasbeloppet.

Vid bedömningen ska det beaktas om barnet kan ärva kläder och utrustning av syskon, vad som kan köpas begagnat och vad som ingår i normbeloppet.

Vid ansökan om bistånd till bilbarnstol och annan säkerhetsutrustning, se hemutrustning.

8.21 Tandvård

Ekonomiskt bistånd till tandvård kan beviljas för åtgärder som av tandläkare bedömts som akuta eller nödvändiga. I ärenden som har varit aktuella för ekonomiskt bistånd i mer än ett år bör även kostnad för årlig undersökning anses vara skälig. Nödvändig tandvård är sådan som behövs för att den enskilde ska kunna äta. Även åtgärder mot karies och tandlossning betraktas som nödvändig tandvård. Om den enskilde inte klarar en omfattande tandvårdsbehandling så kan nödvändig tandvård inriktas på att motverka smärta och obehag.

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas efter inhämtande av kostnadsförslag från behandlande tandläkare. Där den föreslagna tandvården överstiger 15 procent av prisbasbeloppet så ska kostnadsförslaget bedömas av förtroendetandläkare innan eventuellt godkännande. I de fall kostnadsförslag ska granskas av förtroendetandläkare, ska röntgenbilder och journalanteckningar bifogas kostnadsförslaget.

Kostnadsförslag med ett belopp per godkänd åtgärd som maximalt överstiger Försäkringskassans (Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets) referenspris med 10 procent kan godkännas. Godkännande av kostnadsförslaget och den föreslagna behandlingen ska alltid tidsbegränsas.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Detta ska vara styrkt med att den enskilde fått remiss till specialisttandvård och efter bedömning av förtroendetandläkare.

Personer som har en sjukdom eller funktionsnedsättning kan ha rätt till ett särskilt tandvårdsbidrag. För personer med bestående behov av omfattande vård och omsorg eller som lider av långvarig sjukdom /funktionsersättning kan ansöka om ett särskilt tandvårdsstöd.

Om den enskildes behov av ekonomiskt bistånd bedöms vara kortvarigt och denne själv kan tillgodose sitt behov inom en rimlig tid bör detta vägas in i bedömningen av hur omfattande biståndet till ska vara. Samråd om rimlig tid får ske med behandlande tandläkare.

Enskild med egen inkomst över försörjningsstödsnivå som söker bistånd till tandvårdskostnad, kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. I första hand ska den enskilde uppmanas att göra en avbetalningsplan hos tandläkaren. Om avbetalningsplan är längre än sex månader bör möjligheten att bevilja bistånd beaktas.

Om behovet av tandvård är akut bör nämnden inte ställa krav på att den enskilde ansöker om ekonomiskt bistånd före behandlingen.

Läs mer:

1177 om särskilt tandvårdsstöd

www.1177.se

Särskilt tandvårdsstöd i Västra Götaland.

www.vgregion.se

8.22 Telefoni

Bistånd till mobiltelefon med kontantkort kan beviljas med maximalt 0,65 procent av prisbasbeloppet. Kostnad för telefoninstallation på grund av intensivbevakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av Kriminalvården. Kostnad för kontantkort eller abonnemangavgift ingår i gemensamma hushållskostnader i riksnormen.

8.23 Tvättmaskin

Bistånd till tvättmaskin beviljas endast om den enskilde har ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder, som medför att hen inte kan använda fastighetens tvättstuga. Behovet ska styrkas med läkarintyg. Bistånd kan även beviljas till personer som av medicinska skäl är tvingade att tvätta mycket mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg. En förutsättning för biståndet är att behovet inte kan tillgodoses genom till exempel merkostnadsersättning (se Försäkringskassans webbsida), annan boende i hushållet eller hjälp i hemmet.

8.24 Umgängeskostnader

Förälder som är berättigad till ekonomiskt bistånd och har umgängesbarn har rätt till ekonomiskt bistånd för barnet det antal dagar barnet bor i hushållet. Umgänget ska styrkas genom avtal, dom eller intyg från boendeföräldern. Föräldern ska ansöka om bostadsbidrag hos Försäkringskassan. En förälder kan ha rätt till bostadsbidrag om umgängesbarn bor hos umgängesföräldern minst 30 dagar per år. För umgängesresor, se kap 8.13.2

Läs mer:

Bostadsbidrag till barnfamiljer. Försäkringskassan.

www.forsakringskassan.se

9. Olika grupperns rätt till ekonomiskt bistånd

9.1 Arbetssökande

Enligt socialtjänstlagen är den enskilde skyldig att själv göra sitt yttersta för att bidra till sin försörjning.

Den enskilde ska styrka att hen är inskriven på Arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och följer den planering som upprättats med Arbetsförmedlingen. I förekommande fall ska hen ha sökt ersättning från a-kassan innan bistånd kan beviljas. Blir den arbetslöse erbjuden

utbildning t ex genom Arbetsförmedlingen är denne skyldig att acceptera om det innebär att hans försörjning tryggas genom aktivitetsstöd.

Erbjuds den enskilde arbete på annan ort men vägrar ta detta, ska det i regel bedömas som att den arbetslöse inte är aktivt arbetssökande vilket kan föranleda avslag på ansökan om bistånd. Arbetets varaktighet och omfattning måste övervägas, liksom konsekvenserna av en flytt för eventuella övriga familjemedlemmar. Undantag kan göras om det visar sig att en eventuell flytt skulle kunna medföra svåra negativa sociala konsekvenser.

En enskild med en specifik utbildning som inte har möjlighet att kunna försörja sig genom arbete i sitt ordinarie yrkesområde har även har skyldighet att söka andra arbeten. Man kan också kräva att den arbetslöse söker vikariat eller tillfälliga arbeten för att få sin försörjning tryggad även för kortare perioder. Detta innebär krav att den arbetslöse söker alla arbeten inom pendlingsavstånd från hemorten. Pendlingsområdet motsvaras av den s.k. "12-timmars regeln" som innebär att arbetstiden inklusive restid får uppgå till totalt 12 timmars arbetsdag. Undantag från detta får göras om den arbetslöse är ensamstående med små barn. Den enskilde måste acceptera att söka arbeten inom branscher som den enskilde inte långsiktigt vill arbeta inom eller som den enskilde anser sig vara överkvalificerad för.

Den som vägrat ta anvisat lämpligt arbete och därför inte heller får arbetslöshetsersättning har i regel heller inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Man kan dock inte kräva att den enskilde ska försörja sig genom arbete eller på annat sätt om den föreslagna anställningen eller utbildningsplatsen innebär en fara för den enskildes psykiska hälsa eller om andra hinder gör det omöjligt att klara det anvisade arbetet. Finns det orsak till att man inte kan utföra vissa arbetsuppgifter skall läkarintyg kunna uppvisas.

Socialtjänsten ska aktivt medverka till att lotsa den enskilde vidare till de arbetsmarknads-politiska åtgärder som finns eller när det bedöms lämpligt till kommunens arbetsmarknads-enhet

Nämnden får begära att den som uppbär ekonomiskt bistånd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd, enligt 4 kap 4 § SoL.

Den kompetenshöjande verksamheten ska vara individuellt utformad. Det innebär att nämnden inte kan kräva deltagande i sådan verksamhet från första dagen som bistånd ges för. Den enskildes förutsättningar och behov måste först utredas. En individuell bedömning om den enskilde har behov av att delta i kompetenshöjande verksamhet och i så fall vilka insatser som svarar mot behovet skall göras. Nämnden ska verka för att den arbetssökande aktiverar egna resurser. För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser.

Samråd ska ske med Arbetsförmedlingen innan beslut fattas om anvisning till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Det finns ingen tidsgräns för hur lång en period med praktik eller kompetenshöjande verksamhet får vara utan det avgörs med hänsyn till den enskildes individuella situation. Perioden ska dock vara tidsbestämd, dvs den enskilde ska veta när den upphör och därför bör det framgå av genomförandeplan.

Bistånd beviljas som regel inte när den enskilde utan särskild anledning lämnat sitt arbete, såvida det inte bedöms finnas synnerliga skäl. Om den enskilde har rätt till A-kassa, kan bistånd i regel inte beviljas förrän efter karenperioden.

9.2 Unga vuxna mellan 18-21 år

Föräldrar är underhållsskyldiga för barn (enligt 7 kap Föräldrabalken). Underhållsskyldigheten upphör vid 18 års ålder eller då barnet slutar gymnasiet, dock senast när den unge fyller 21 år. Det innebär att föräldrarnas förmåga att försörja den unge ska utredas i de fall en ung vuxen söker bistånd.

Om en skolungdom som har fyllt 18 men inte 21 år, på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd, ska hen i första hand hänvisas till föräldrarnas försörjningsansvar. Om föräldrarna inte uppfyller sin försörjningsskyldighet bör nämnden överväga att bevilja ekonomiskt bistånd direkt till barnet eller skolungdomen. Exempel på situationer kan vara om den unge är utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller har bevittnat våldet. Det kan också vara andra situationer där nämnden arbetat för att förmå föräldrarna att ta sitt föräldraansvar men detta ej varit möjligt.

I vissa fall kan det bli aktuellt att hjälpa den unge att utkräva underhållsskyldighet genom en rättslig process (förlängt underhållstöd).

Från och med höstterminen det år ungdomen fyller 20 år, ska hen hänvisas att söka studielån hos CSN. Möjlighet att få sin försörjning tryggad på annat sätt går alltid före rätten till ekonomiskt bistånd.

Ungdomar mellan 18-20 år som saknar slutbetyg från gymnasiet och varken arbetar eller studerar omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret (KAA). Den unge ska då i första hand hänvisas till kommunens ansvarige för aktivitetsansvaret.

9.3 Barn under 18 år

Barn under 18 år kan endast undantagsvis utgöra ett eget biståndshushåll. Barn som inte bor med förälder är som huvudregel placerade enligt SoL eller LVU och försörjs inom ramen för placeringen.

När barn under 18 år vänder sig till socialtjänsten och söker ekonomiskt bistånd ska en utredning av barnets förhållanden göras. Att utan medgivande från vårdnadshavaren bistå barnet ekonomiskt bör vara en åtgärd som endast användas i undantagsfall.

9.4 Minderårig eller gymnasiestuderande som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för minderårigt barn även om den minderåriga själv blir förälder och även i de fall då den unge inte avslutat sin grundläggande utbildning upp till 21 år. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål/samboförhållande övertar maka/make/sambo försörjningsplikten för minderårig eller gymnasiestuderande upp till 21 års ålder. Om makan/maken/sambo inte kan fullfölja sin försörjningsplikt (primär försörjningsplikt) har den minderåriges föräldrar försörjningsplikt (sekundär försörjningsplikt).

9.5 Barn i familj med långvarigt försörjningsstöd

Socialtjänstlagen utgår ifrån att allt arbete inom socialtjänsten ska präglas av ett barnrättsperspektiv.

För barn i familjer som uppburit ekonomiskt bistånd i minst 10 månader eller till barn i familjer med ensamstående förälder är det möjligt att bevilja bistånd till extrakostnader i samband med högtider. Bistånd till extrakostnader i samband med högtider beviljas med max 1 procent av prisbasbeloppet per barn och år.

För barn/ungdomar i familjer som uppburit ekonomiskt bistånd i minst 10 månader eller till barn/ungdomar i familjer med ensamstående förälder är det möjligt att bevilja bistånd till extra kostnader i samband med examen från gymnasieskola. Bistånd till sådana extrakostnader beviljas med maximalt 3.5 procent av prisbasbelopp.

Ur ett normaliseringsperspektiv är det viktigt att barn kan ha en egen cykel. I familjer som uppburit ekonomiskt bistånd lång tid eller i familjer med ensamstående förälder är det svårt att spara pengar till inköp av cykel. Bistånd kan därför beviljas till inköp av begagnad cykel, inklusive hjälm med max 2 procent av prisbasbeloppet. Vid bedömningen bör beaktas möjligheten att ärva cykel mellan syskon.

9.6 Företagare

Ekonomiskt bistånd beviljas som regel inte till person som är egenföretagare. Aktiebolag, vissa handelsbolag och enskilda firmor representerar i vissa fall en realiserbar tillgång. I de fall företaget inte utgör en tillgång ska den enskilde, för att bli berättigad till ekonomiskt bistånd, uppmanas att avregistrera firman hos Bolagsverket. Den enskilde ska också ställa sig till arbetsmarknadens förfogande genom att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen.

Ekonomiskt bistånd ska ej utgå för att finansiera affärsverksamhet eller till att reglera skulder som uppkommit i sådan verksamhet. Det kan trots det uppstå behov för företagaren att erhålla ekonomiskt bistånd till sin försörjning och livsföring i övrigt i avvaktan på att företaget avvecklas.

I samband med att biståndsbedömningen görs skall bokföring och deklarationer uppvisas.

9.7 Föräldralediga

Föräldrar som uppbär ekonomiskt bistånd har rätt att stanna hemma med sitt barn till dess att barnet har möjlighet att börja i barnomsorg. Föräldrar ska anmäla barnen till barnomsorgskö vid åtta månaders ålder för att barnet ska kunna börja i barnomsorg när de fyller ett år. Förälder som ansöker om ekonomiskt bistånd och har dagar kvar med föräldrapenning på sjukpenningnivå ska i första hand använda dessa för sin försörjning. Föräldrapenning ska tas ut med hela dagar, sju dagar per vecka. Upp till fyra veckors föräldrapenning, i form av garantibelopp, kan få sparas av föräldern utan att det ekonomiska biståndet reduceras.

Förälder som använder sin lagliga rätt till föräldraledighet och väljer att arbeta deltid, har inte rätt till ekonomiskt bistånd oavsett eventuellt normunderskott. Behovet kan tillgodoses genom att den enskilde utökar sin arbetstid.

9.10 Inskrivna i kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Kriminalvården svarar under verkställighetstiden för alla kostnader för personer som är inskrivna i Kriminalvården. Undantaget är kostnader för hyra och uppehälle under utslussningsåtgärder exempelvis utökad frigång.

Häktade och personer som avtjänar en faktisk strafftid på högst sex månader bör ges ekonomiskt bistånd till sin faktiska boendekostnad under hela häktningstiden respektive strafftiden, om de annars riskerar att bli bostadslösa. En individuell prövning av inneboendekostnad ska alltid göras i varje enskilt fall.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten. Vid ansökan i avvaktan på fängelsestraff kan i försörjningen i regel tillgodoses genom att den enskilde inställer sig hos kriminalvården. När den enskilde avslutar verkställigheten eller vården ligger ansvaret för biståndsprövning på folkbokföringskommunen.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt Smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer som är placerade av socialtjänsten. Den som är dömd till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag etc.

Vid ansökan om bistånd efter frigivning från kriminalvårdsanstalt ska alltid saldo på frigivningskonto kontrolleras.

9.10.1 Intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV)

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklienter och har rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från a-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd. För enskilda som arbetar eller är arbetssökande kan arbetstider, resväg och adress till arbetsgivare/arbetsmarknadsinsats registreras hos Kriminalvården, och den enskilde kan fortsätta arbeta / stå till arbetsmarknadens förfogande.

Ekonomiskt bistånd till eventuella meravgifter på grund av intensivövervakningen som avgifter, fotboja, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter ska inte beviljas då dessa bekostas av Kriminalvården.

9.10.2 Skyddstillsyn med särskild föreskrift, så kallad kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda exempelvis får genomgå behandling mot missbruk där Kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan.

Vid behandling på institution står Kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren som fickpengar, drogkontroller, resor, kläder, fritidsutrustning och hygienartiklar. I de fallen ska bistånd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar Kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Behov av ekonomiskt bistånd provas av socialtjänsten. Om den uppgjorda behandlingsplanen bryts eller missköts gäller istället regler för inskrivna i kriminalvården.

9.11 Personer med beroendeproblematik och/eller svår psykisk ohälsa

Personer med beroendeproblematik och/eller svår psykisk ohälsa står ofta långt från arbetsmarknaden.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarlig missbruksproblematik eller psykisk ohälsa ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan Socialtjänsten kräva att personer, som har pågående missbruk men som inte visar att de av medicinska skäl saknar arbetsförmåga, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd.

Bestämmelsen i 4 kap. 4 § SoL ska inte tillämpas i de fall den enskildes problem är av mer personlig natur, såsom allvarliga missbruksproblem eller beteendemässiga störningar.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare beroendeproblematik eller psykisk ohälsa men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan är lämplig.

Precis som för personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten ställa krav på personer med lindrigare psykisk ohälsa på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

För personer som är sjukskrivna med läkarintyg ska samråd ske med sjukskrivande läkare.

Det bör i vissa fall accepteras att enskilda inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande. För enskilda där alla möjligheterna att komma ut på arbetsmarknaden eller bli självförsörjande genom socialförsäkringsförmåner är uttömda bör den enskilde kunna uppbära ekonomiskt bistånd utan motkrav.

För personer med påvisbart pågående missbruk kan ekonomiskt biståndet reduceras under en begränsad period, om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

9.12 Personer som är 65 år eller äldre

Personer som är 65 år eller äldre och som ansöker om ekonomiskt bistånd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Om ekonomiskt bistånd beviljas i avvaktan på beslut hos Pensionsmyndigheten ska biståndet utbetalas som förskott på förmån.

9.13 Sjukskrivna

För att arbetsoförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett relevant läkarintyg som styrker arbetsoförmåga avseende att arbeta eller delta i aktiviteter.

En enskild som har haft men inte längre har rätt till sjukförsäkringsförmån kan under vissa förutsättningar ha rätt till bistånd. Det gäller till exempel under tiden en enskild är sjukskriven och anser sig sakna arbetsförmåga eller överklagar ett avslagsbeslut från Försäkringskassan. Om överklagan avslås får en individuell prövning göras angående personens vidare planering och rätt till bistånd. I första hand är huvudregeln att bedömningen ska ske utifrån Försäkringskassans beslut och i andra hand utifrån underlag från sjukskrivande läkare.

Om bedömningen är att det finns en arbetsförmåga ska vederbörande stå till arbetsmarknadens förfogande och rätten till ekonomiskt bistånd bedöms på vanligt sätt.

9.14 Studerande

Huvudregeln är att vuxenstuderande ska kunna försörja sig genom de studiestödsformer som finns. Bistånd kan utgå till ungdomar och vuxna som behöver det för att kunna fullfölja grundskolan och gymnasieförberedande utbildning.

I vissa situationer, t ex om studier är rehabiliterande åtgärder i förebyggande syfte, kan undantag från grundregeln göras.

Om den studerande saknar arbete men har varit aktivt arbetssökande inför sommaren och är arbetssökande under sommarlovet eller väntar på att lön från arbete eller annan ersättning ska betalas ut, kan bistånd utgå (ev. som förskott på lön eller t.ex. A-kassa). Rätt till bistånd kan inte utgå så länge föräldrarnas underhållsskyldighet föreligger.

9.14.1 Ungdomar under 21 år som går i skolan

Studerande i gymnasieskolan som bor hos förälder räknas in i hushållet vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Föräldrars försörjningsansvar kvarstår till dess att den studerande fyller 21 år.

Om ungdomen fortsätter studera på gymnasiet eller motsvarande efter 20 års ålder har hen möjlighet att ansöka om studielån, vilket går före rätten till ekonomiskt bistånd. Ungdomen ska då inte längre räknas in i hushållet.

Om föräldrarna ansöker om ekonomiskt bistånd efter att försörjningsansvaret för ett hemmaboende vuxet barn upphört, förväntas den unge bidra till hyreskostnaden. Vid beräkning av hyreskostnaden; se *Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad i ärenden om bostadsbidrag, som finns i Försäkringskassans författningssamling*.

Skolan har uppföljningsansvar för de ungdomar som avslutat årskurs 9 men inte fortsätter på gymnasiet. Ansvaret kvarstår till dess de fyller 20 år. Målet ska vara att skapa förutsättningar för att få gymnasial behörighet eller kompetens. Detta kan ske genom individuellt program där studier och praktik ingår. Studiebidrag utgår per månad och föräldrarna är försörjningsskyldiga.

9.14.2 Unga vuxna som saknar föräldrar som tar sitt föräldraansvar

Unga vuxna som fyllt 18 år och saknar föräldrar som har möjlighet att ta sitt försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande flyktingbarn/ungdomar eller där nämnden av särskilda skäl har övertagit försörjningsansvaret, kan beviljas ekonomiskt bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på gymnasiet eller motsvarande och inte har möjlighet att ta studielån. Den unge ska informeras möjligheten att söka extra tillägg till studiebidrag, som kan utbetalas till ungdomar eller familjer med låga inkomster. Det extra tillägget medräknas inte som inkomst i samband med normberäkning.

Från och med höstterminen det år den unge fyller 20 år, ska hen hänvisas att söka studielån hos CSN. Möjlighet att få sin försörjning tryggad på annat sätt går alltid före rätten till ekonomiskt bistånd.

9.14.3 Svenska för invandrare (SFI)

Studerande på SFI kan ha rätt till ekonomiskt bistånd om det bedöms att studierna är en förutsättning för att öka möjligheterna till eget arbete. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd under tiden för SFI-studier krävs, utöver de krav som regelmässigt ställs för rätt till bistånd, närvaro enligt schema för undervisningen, samt att sökanden i övrigt följer den planering som är gjord.

Om den enskilde studerar delvis på SFI och delvis på SAS (svenska som andraspråk) ska den enskilde undersöka möjligheten att få studielån.

9.15 Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt genom t.ex. en anställning i Sverige.

9.15.1 Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. turister, affärsresande och säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna innebära att den enskilde beviljas matpengar samt en biljett hem.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Nämnden bör uppmana personen att ta kontakt med Migrationsverket för att ansöka om uppehållstillstånd. I vissa fall kan personer ha rätt att vistas i Sverige i avvaktan på beslut, men utan att omfattas av LMA.

9.15.2 Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

9.15.3 Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen.

Asylsökande vuxna utan barn förlorar som regel rätten till boende och ekonomiskt stöd enligt LMA när de får ett beslut om av- eller utvisning och beslutet börjar att gälla, eller när tidsfristen för frivillig avresa har tagit slut. Undantag görs om det är uppenbart oskäligt.

Barn samt vuxna som bor med barn som de är vårdnadshavare för, har rätt till bistånd enligt LMA även efter att utvisningsbeslutet börjar gälla eller tidsfristen för frivillig avresa går ut. Barn och barnfamiljer som håller sig undan verkställighet av ett av- eller utvisningsbeslut har dock inte rätt till boende och ekonomiskt stöd från Migrationsverket.

9.16 Nyanlända

Om en person som ansökt om asyl får uppehållstillstånd har hen rätt att bosätta sig i Sverige. Vissa asylsökande som har fått uppehållstillstånd ordnar själva sitt boende (eget boende: EBO). Det gäller framförallt dem som bott hos släktingar eller vänner i väntan på beslut. Vissa städer/områden är undantagna från rätt till dagersättning enligt LMA. Mer information finns på Migrationsverkets webbsida. Den som inte själv kan ordna sitt boende kan få stöd att bosätta sig i en kommun via Migrationsverket. Anvisning görs då till kommunen enligt lag om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Från och med 1 juli 2021 är huvudregel att uppehållstillstånd beviljas tillfälligt (TUT) och permanent (PUT) beviljas som undantag. TUT är ett tidsbegränsat tillstånd som gäller för en viss period. TUT ger samma rätt till bistånd som vid PUT.

Eventuell förlängning ska sökas hos Migrationsverket innan det gällande tillståndet löper ut, dock tidigast tre månader innan tillståndet går ut. Om tillståndet har gått ut utan att personen har sökt förlängning hänvisas hen till Migrationsverket, se utländska medborgare utan uppehållstillstånd.

9.16.1 Etableringsinsatser/ersättningar

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser enligt lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Lagen vänder sig till nyanlända i arbetsför ålder, 20 - 65 år, som har fått uppehållstillstånd som flyktingar eller av flyktingliknande skäl samt kvotflyktingar. Anhörig till flykting som ansöker inom sex år från det att den första individen beviljats uppehållstillstånd kan också ingå i etableringen.

Den enskilde kan ta del av insatser under två år, som ska genomföras inom tre år räknat från handlingsplanens upprättande. Under förutsättning att etableringsplanen följs har den enskilde rätt till etableringsersättning. Vid rätt till etableringsersättning kan man också beviljas etableringstillägg om man har barn, och bostadsersättning som ensamstående utan barn. Det sistnämnda gäller även dem som har skriftliga, av hyresvärden godkända hyreskontrakt. För etableringsersättning/tilläggsförmåner är Försäkringskassan både beslutande och utbetalande myndighet. Barnfamiljer har rätt till bostadsbidrag eller till bostadsbidrag som inneboende med barn.

Väntan på etableringsersättning ("glappet")

Ett "glapp" kan uppstå i perioden efter att uppehållstillstånd beviljats och sista utbetalning av dagersättning enligt Lagen om mottagande av asylsökande (LMA) från Migrationsverket till första utbetalning av etableringsersättning, eventuella tilläggsförmåner och/eller socialförsäkringsförmåner.

Den som ansöker om ekonomiskt bistånd mellan det att uppehållstillståndet beviljas till första utbetalning av etableringsersättning/eventuella tilläggsförmåner ska likabehandlas med

svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen och fullt bistånd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och kraven är uppfyllda. Biståndet beviljas i regel enligt 4 kap 1 § SoL och framställan sänds till Försäkringskassan, eftersom förmåner kan komma att utbetalas retroaktivt. Vissa förmåner, till exempel barnbidrag, kan inte eftersökas direkt hos Försäkringskassan utan behöver förenas med återbetalningsbeslut.

Dagersättning från Migrationsverket betalas normalt ut till och med 30 dagar efter att beslut om uppehållstillstånd är fattat vid eget boende (EBO). Vid anvisning enligt bosättningslagen kan ersättning enligt LMA i normalfallet beviljas fram tills det datum individen tas emot i kommunen. Rätt till bistånd föreligger först därefter.

Förlorad etableringsersättning

Sökande som avbrutit sin etableringsplan har inom ett års tid (inom en treårsram) möjlighet att omfattas av etableringen igen och beviljas full etableringsersättning. I normalfallet bör därför avslag ges på ansökan om ekonomiskt bistånd med hänvisning till att behovet kan tillgodoses om den enskilde återupptar etableringsplanen.

Sjukskrivna och föräldralediga

Personer inom etableringen som är sjukskrivna på heltid avslutas efter 30 dagar enligt regelverket. Om den enskilde blir friskskriven kan hen återuppta sin etableringsplan inom den period beslutet gäller. Föräldraledighet kan göra att etableringsplanen förlängs maximalt tolv månader inom tre år.

Upphållstillstånd med stöd av gymnasielagen

Gymnasielagen omfattar unga vuxna 17-25 år, som har sökt asyl men inte bedömts ha asylskäl. För att beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd krävs vissa förutsättningar, som att man studerar på en utbildning på gymnasial nivå som omfattas av gymnasielagen. Se vidare Migrationsverkets webbsida.

9.17 EU-medborgare

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller. Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar. EU-medborgaren har uppehållsrätt om hen:

- är arbetstagare eller egen företagare i Sverige
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning eller
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige
- är familjemedlem till en EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige.

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämföras med make. Det ska noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt. Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne dock ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt exempelvis genom en anställning i Sverige. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfylla.

Handläggaren måste alltid själv ta ställning i fråga om uppehållsrätt när den enskilde EU-medborgaren inkommer med en bostadsansökan. Handläggaren kan begära att få se sökandes registrering eller ansökan om uppehållskort för att ta reda på vilken avsikt sökande har haft med sin vistelse i Sverige liksom på vilken grund han eller hon anser sig ha uppehållsrätt.

Registreringen respektive ansökan påverkar inte EU-medborgarens eller familjemedlemmens rätt att vistas i landet och kan inte heller uppställas som ett krav för rätt till bistånd. Ytterligare en följd i sammanhanget är att respektive handläggare själv måste bedöma om en EU-medborgare vid tiden för ansökan om bistånd uppfyller villkoren för uppehållsrätt eller inte. Utgångspunkten vid socialtjänstens handläggning är att en EU-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare.

Vilken kategori av personer med uppehållsrätt i Sverige en person hör till kan dock aktualisera frågor som socialtjänsten därmed har att ta ställning till. I fråga om uppehållsrätt går det en tydlig skiljelinje mellan de EU-medborgare som är ekonomiskt aktiva och de som inte utövar någon ekonomisk verksamhet i Sverige. Detta påverkar i sin tur även rätten till bistånd. Förenklat kan man säga att arbetstagare, egenföretagare och arbetssökande anses som ekonomiskt aktiva medan t ex turister, studenter och pensionärer betraktas som ekonomiskt icke-aktiva. Vad gäller familjemedlemmar är deras rättsliga status avhängig av den person i familjen som på någon grund har uppehållskort. Personer tillhörande kategorin ekonomiskt aktiva har en starkare rättslig ställning i fråga om uppehållsrätt och rätt till socialt bistånd än de EU-medborgare som inte är ekonomiskt aktiva.

9.17.1 Yrkesverksamma personer

Den breda tolkningen av kriterierna innebär att även den som arbetar åt någon som praktikant, lärling, hembiträde eller au pair anses som arbetstagare. En mycket låg ersättning är inte heller något hinder för att en person ska betraktas som en arbetstagare. Det avgörande är istället om det arbete som utförs kan anses vara sådant som normalt hör hemma på arbetsmarknaden. Olika former av deltidsarbete, tidsbegränsade anställningar och säsongsarbeten är alltså normalt tillräckliga för att personen som utför dem ska anses som arbetstagare.

När anställningen upphör är utgångspunkten att personen förlorar sin ställning som arbetstagare. Enligt 3 a kap 1 § utlänningsförordningen finns dock vissa situationer där en person behåller sin uppehållsrätt som arbetstagare efter att anställningen har upphört. I de här fallen kvarstår rätten till likabehandling i fråga om socialt bistånd. Om arbetstagaren

drabbas av tillfällig arbetsoförmåga på grund av sin sjukdom eller olycksfall behåller personen sin uppehållsrätt under tid som han eller hon inte kan arbeta. Vid ofrivillig arbetslöshet behåller en person status som arbetstagare om anställningen varat mer än ett år och personen i fråga har anmält sig som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. Om anställningen redan från början varit tidsbegränsad till mindre än ett år och personen i fråga blir ofrivilligt arbetslös anmäler sig som arbetssökande under denna period, kvarstår ställningen som arbetstagare i sex månader. Detta förutsätter att arbetstagaren kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare vistas i Sverige som arbetstagare har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare har.

En EU-medborgare som är arbetstagare i Sverige ska som nämnts fullt ut likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt SoL. För rätt till bistånd krävs dock att övriga krav enligt 4 kap. 1 § SoL är uppfyllda.

9.17.2 Egena företagare

Egen företagare har i egenskap av ekonomiskt aktiva personer samma typ av rättigheter som arbetstagare. Egen företagare som är bosatta och verksamma i Sverige ska fullt ut likabehandlas i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd. Som instrument för att fastställa status som egen företagare använder Migrationsverket vid registreringsförfarandet registreringsbevis för företaget eller F-skattsedel och i förekommande fall ytterligare dokumentation som exempelvis hyreskontrakt för nödvändiga lokaler, marknadsplan, fakturor och kvitton på utförda tjänster inköpt material etc. Om omständigheterna talar för att en EU-medborgare som tidigare har fått ett registreringsbevis som egen företagare inte längre bedriver någon verksamhet finns ingenting som hindrar socialtjänsten från att begära ett förnyat registreringsbevis från Migrationsverket om det behövs för att i fortsättningen kunna bedöma rätten till bistånd.

9.17.3 Arbetssökande

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om hen är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättslig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas sex månader i medlemsstaten för att söka arbete. Samtidigt har EU-domstolen påpekat att om personen efter sex månader fortfarande söker arbete och har en reell möjlighet att få anställning kan hen inte tvingas att lämna värdmedlemsstaten. För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Nämnden måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

En arbetssökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning har rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. Grundkraven är att en arbetssökande ska vara anmäld på Arbetsförmedlingen och vara villig att ta ett anvisat lämpligt arbete. Den arbetssökande ska aktivt söka arbete och vara beredd att ta arbete även utanför det yrkesområde där han eller hon tidigare arbetat. Det krävs också att den arbetssökande ska delta i verksamhet som anordnas inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, såsom t.ex. arbetsförmedlingens insatser, SFI och liknande insatser.

En individuell prövning måste dock göras om bistånd ska utgå och i vilken omfattning. I bedömningen kan hänsyn tas till om den enskilde faktiskt har flyttat sin bosättning och har sin egentliga hemvist i Sverige och om den enskilde kan anses uppfylla kravet på att planera

sin ekonomi. Om egentligt hemvist inte är i Sverige och om personen bedöms befinna sig tillfälligt i landet kan bistånd begränsas till att avhjälpa en nödsituation. Till grund för en sådan begränsning ligger att en person normalt sett har större möjligheter till försörjning i sitt eget hemland.

Det finns i vissa fall ingen grund för att begränsa biståndet till enbart akuthjälp. Till exempel om personen saknar anknytning till hemlandet, har för avsikt att bosätta sig i Sverige samt bedöms ha en verklig möjlighet att få en anställning.

9.17.4 Icke yrkesverksamma

Vissa studerande och personer som t.ex. pensionärer, vilka har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt en heltäckande sjukförsäkring har uppehållsrätt. Tanken är att personer som tillhör kategorin icke yrkesverksamma själva ska disponera över tillräckliga medel så att de inte blir en belastning för det sociala systemet i värdlandet. Upphållsrätten gäller så länge villkoren för uppehållsrätt är uppfyllda. Omvänt gäller att en person inte har uppehållsrätt om villkoren är ouppfyllda. Med kravet på tillräckliga tillgångar menas att en EU-medborgare löpande har tillgång till pengar så att de kan försörja sig utan att vara en belastning för det sociala biståndssystemet dvs. personens kontinuerliga försörjning ska vara tillgodosedd.

9.17.5 Tillfällig vistelse

En EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. som turist eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Kommunens yttersta ansvar enligt SoL skulle i det enskilda fallet kunna innebära att den enskilde beviljas bistånd till matpengar, logi samt en biljett hem.

Rätt till bistånd finns alltid i akuta nödsituationer. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Ett avslag på en ansökan om bistånd får inte leda till att ett barn far illa.

9.18 Våldsutsatta

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39) ska våldsutsatta vuxna och barn som utsatts för eller upplevt våld erbjudas stöd och hjälp från socialtjänsten. I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov som kan finnas i hushållet/n i samband med våld i nära relation.

Beslut vid normberäkning/biståndsbedömning gällande det akuta skedet vid våld i nära relationer innebär att bedömning av behov av ekonomiskt bistånd bör kunna ske utifrån personens akuta situation. Kostnader som normalt inte betraktas som godtagbara, kan då beaktas. Det kan till exempel vara kläder som den våldsutsatta och eventuella barn har men inte kan komma åt, fritidsaktiviteter till barn, mat etc. Man bör kunna bedöma behovet av bistånd utan att bedöma den våldsutövande partens betalningsförmåga.

Kostnader som kan vara aktuella att godta är t ex tillfällig adressändring, namnbyte, säkerhetspaket (låsbyte, titthål, kedja), dubbla hyreskostnader under uppsägningstid,

kostnad för ansökan om äktenskapsskillnad, hemutrustning (beakta att eventuell bodelning kommer att ske), kläder, telefon.

Socialtjänsten ska även verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.

9.19 Värnpliktiga och deras familjer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till värnpliktig och dennes familj då behovet ska tillgodoses genom de bidrag som utgår enligt familjebidragsförordningen. Detta bidrag söks genom Försäkringskassan.

10. Handläggning

Handläggningen av ekonomiskt bistånd i Kungälv kommun utgår från krav på eget ansvar, respekt för den enskilde och tro på människans resurser. Vårt stöd ska vara ett stöd för aktivitet och får inte leda till ett passivt bidragsberoende. Den enskilde ska ges kunskaper om sina möjligheter för att kunna ta initiativ till en förändring av sin situation. Krav ska ställas på att alla medverkar aktivt för att uppnå målet om självförsörjning.

Krav som ställs på den enskilde får ej ha sådan utformning att det kränker den enskilde. Krav som ställs på en enskild är inte alltid rimligt att ställa på en annan.

Nedan följer några viktiga punkter som ska beaktas inom sociala myndighetsnämndens verksamheter

10.1 Dokumentation

Dokumentationen i socialtjänsten ska tillgodose flera syften. För den enskilde är det viktigt att kunna följa sitt ärende. För de som arbetar i socialtjänsten är dokumentationen ett viktigt arbetsinstrument, bland annat för den individuella planeringen, handläggningen av ärenden, genomförandet och uppföljningen. Det ska alltså gå att följa vad som faktiskt görs och hur situationen ser ut för den enskilde utifrån hans ansökan, behov och genomförandet av beslutade insatser.

Läs mer:

Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS
Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2014:5.

Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Socialstyrelsens handbok 2015.

www.socialstyrelsen.se

10.1.1 Journalanteckningar

Journalanteckningar gör det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information, skriftliga handlingar och handlingar/uppgifter som inkommer i samband med ansökan som är av betydelse för bedömning ska dokumenteras. Det gäller även vilken information den enskilde

fått, både skriftligt och muntligt, och vilka överenskommelser som gjorts. Anteckningarna ska innehålla tillräcklig, adekvat och relevant information så att andra handläggare ska kunna handlägga ärendet. Den enskilde ska kunna förstå och ta del av dokumentationen.

10.1.2 Genomförandeplan

Individuella genomförandeplaner ska finnas i alla ärenden utom där det är uppenbart att de är obehövliga. Planens syfte är att beskriva den enskildes egna mål samt åtgärder som krävs för att så snabbt som möjligt komma till egen försörjning. Det ska finnas en tydlig överenskommelse om vad den enskilde, socialtjänsten och eventuella övriga aktörer skall göra till nästa uppföljningsmöte. Planen ska undertecknas av den enskilde, socialtjänsten och andra aktörer som medverkar i den.

Den individuella planen ska uppdateras skriftligen var tredje till sjätte månad.

Handläggaren ansvarar för att varje ärende regelbundet följs upp i förhållande till genomförandeplanen.

10.2 Information och rättssäkerhet

Det är viktigt att informera den enskilde om rättigheter och skyldigheter i samband med biståndsprövningen, exempelvis normbelopp, krav och kontroller samt att uppgifterna kommer att registreras hos myndigheten. Den som söker ekonomiskt bistånd ska få information om vad rätten till bistånd innebär och hur den enskilde ska få del av denna. Denna kunskap är en viktig jämlikhetsfråga och också en förutsättning för att den enskildes rättssäkerhet ska kunna säkras.

Till den som inte behärskar svenska ska tolk anlitas.

För att förebygga att den enskilde oavsiktligt gör fel vid ansökan ska den enskilde få tydlig, skriftlig information både om gällande regler, sin rätt till bistånd, om kravet på motprestation och sina skyldigheter att lämna korrekta och fullständiga uppgifter, samt att lämnade uppgifter registreras i socialregistret. Den enskilde har då möjlighet att överväga om hen ska avstå från att göra en ansökan. Den skriftliga informationen ska även ges muntligen.

En person som befinner sig i en pressad situation kan ofta vara begränsad i sin förmåga att ta till sig information. Det är då en viktig uppgift för handläggaren att vara tydlig och kontrollera att krav, erbjudanden och given information förstås på ett korrekt sätt. Den enskildes upplevelse av mötet med socialtjänsten är av avgörande betydelse för ett framgångsrikt socialt arbete.

Hushållsekonomisk rådgivning ska vid behov erbjudas den enskilde. Den enskilde kan få information om kommunens budget- och skuldrådgivare. Rådgivningen innebär bland annat att den enskilde får hjälp att tydliggöra hushållsbudgetens inkomster och utgifter, klarlägga eventuell skuldbild samt upprätta budget.

10.3 Ansökan

När en person eller ett hushåll ansöker om ekonomiskt bistånd för första gången genomförs ett nybesök. Nybesöket innebär i regel ett personligt möte med en socialsekreterare, oftast på plats i Kungälv kommunens stadshus. Återkommande besök bör därefter ske minst en gång varannan månad, eller enligt upprättad genomförandeplan.

Huvudregeln är att ansökningsblankett eller digital ansökan via e-tjänst ska användas men även ansökan som görs i annan form, t ex muntligt eller via e-post ska tas emot och handläggas. På vilket sätt ansökan tas emot ska dokumenteras. En muntlig ansökan och vad som kommer fram i samtalet med den enskilde ska alltid dokumenteras.

Socialtjänsten behöver skilja på en ansökan och ett rådgivande samtal. Finns oklarheter ska handläggaren alltid kontrollera med den enskilde om det är en ansökan eller inte. En ansökan ska alltid utredas och avslutas med ett beslut.

Ansökningsdatum räknas från det datum då den första kontakten sker, om inte den enskilde anger annan tidpunkt. Handläggaren ska alltid kontrollera med den enskilde för vilken period ansökan gäller. Ansökan ska utredas enligt 11 kap 1§ SoL.

Ombud och fullmakter

Den som ansöker om ekonomiskt bistånd kan anlita ett ombud. Med ombud enligt förvaltningslagen avses den som har fullmakt att helt eller delvis föra den enskildes talan. En fullmakt kan vara muntlig eller skriftlig. Fullmakten får inte vara av allmängiltig karaktär utan det ska framgå tydligt vad den omfattar. Socialtjänsten ska kontrollera att fullmakten fortfarande är giltig. Även om den enskilde har anlitat ett ombud, har socialtjänsten alltid rätt att vid behov ha direktkontakt med den enskilde.

10.4 Utredning

Grunden för utredning om ekonomiskt bistånd är att ta reda på orsakerna till att den enskilde inte kan försörja sig själv. Grundutredningen som görs i samband med att ett nytt ärende inleds, syftar till att kartlägga vilka behov som finns och vilka möjligheter och resurser den enskilde har att själv tillgodose sina/familjens behov. Utredningen ska ske skyndsamt, i normalfallet en vecka. Av utredningen ska klart framgå vad den enskilde ansöker om och vad som är orsak till försörjningshindret.

I barnfamiljer ska en ny grundutredning göras vid förändrade familjeförhållanden, till exempel om familjen utökas med ytterligare barn, eller annars minst en gång per år. Ny grundutredning ska göras minst en gång per år också i ärenden som rör unga vuxna 18- 30 år. Grundutredning i övriga ärenden uppdateras minst en gång vartannat år.

Den enskilde ska intyga sanningshalten i sina uppgifter genom att underteckna ansökan samt lämna de underlag som styrker uppgifterna. Bedömer socialtjänsten att lämnade uppgifter är otillräckliga ska socialtjänsten kontakta den enskilde och begära att ansökan kompletteras.

Handläggningen ska präglas av tydlig information, noggranna kontroller och korrekt dokumentation. Följande frågeställningar ska utredas:

- Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?
En bedömning ska göras om den enskilde kan anses uppfylla de krav som kan ställas på honom eller henne i syfte att uppnå självförsörjning.
- Kan behovet tillgodoses på annat sätt?
Annat sätt kan exempelvis vara genom annans försörjningsskyldighet, genom inkomster eller tillgångar, socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar.
- Vilket bistånd ska beviljas?

Förutom riksnorm är utgångspunkten för beräkning av biståndets omfattning kommunens riktlinjer för poster inom försörjningsstödet utöver riksnormen samt för ekonomiskt bistånd i övrigt.

Nämnden har skyldighet att innan beslut fattas klargöra för den enskilde vilka krav som ställs när det gäller den sökandes medverkan. För att rätt till bistånd ska kunna utredas måste den enskilde tillåta nämnden att göra en tillräckligt noggrann utredning. Nekas nämnden att utreda ärenden är det som regel en grund för avslag.

Nämnden har rätt att kräva att en sökande innan denne får rätt till ekonomiskt bistånd söker alla ersättningar denne kan ha rätt till samt har uttömt alla andra möjligheter till försörjning.

Hembesök i samband med utredning

Vid vissa ansökningar kan det finnas ett befogat intresse av att få göra ett besök i den enskildes bostad. I bedömningen ska då alltid vissa aspekter vägas in. Av JO:s ämbetsberättelse 2009/10 s 49 framgår bland annat följande:

Nämnden kan vilja göra ett besök för att kunna bilda sig en uppfattning om vilken hjälp personen behöver och i vilken mån hen har rätt till bistånd från nämnden. Men hembesök är ett utredningsmedel som inte får användas utan vidare och som måste hanteras med stor försiktighet. Nämnden kan aldrig begära tillträde till personens bostad mot hans eller hennes vilja. Ett sådant intrång kan nämligen strida mot regeringsformens och Europakonventionens bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter.

Det finns ingen juridisk grund som ger nämnden rätt att undersöka en enskild persons bostad i ett biståndsärende. Det betyder i klartext att besöket inte får vara påtvingat utan den enskilde måste samtycka. Om en person bor inneboende, behöver även övriga boende ge sitt samtycke till att hembesök görs.

Om personen inte tillåter hembesök, får det inte slentrianmässigt leda till att hens ansökan om ekonomiskt bistånd avslås. Den enskildes rätt till bistånd ska prövas förutsättningslöst på grundval av vad som har kommit fram i utredningen. Vid den slutliga prövningen kan det till exempel visa sig att de uppgifter som den enskilde har lämnat är tillräckliga för att bevilja bistånd, eller att myndigheten trots allt lyckats skaffa sig tillräcklig information på annat sätt. Då ska ansökan givetvis bifallas även om socialnämnden inte har fått göra ett hembesök. Nämnden får inte heller ha som rutin att göra hembesök hos alla som ansöker om ekonomiskt bistånd. Nämnden får bara göra hembesök när det framstår som nödvändigt för att få ett tillfredsställande underlag för prövningen av personens ansökan om ekonomiskt bistånd.

Ovan ska alltid beaktas när det i riktlinjen står angivet att hembesök bör göras.

10.4.1 Kontroller av uppgifter

För att motverka felaktiga utbetalningar ska uppgifter som sökande lämnar i sin ansökan kontrolleras. Vissa kontroller har socialtjänsten rätt att göra utan att den enskilde lämnat särskilt samtycke. Andra kontroller kräver den enskildes samtycke. Om sökande har lämnat muntligt samtycke ska detta antecknas i journal.

I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Den enskilde ska alltid ge sitt samtycke till att sådana kontroller sker.

Följande ska alltid kontrolleras:

- Identitet



- Civiltillstånd
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet/umgängesbarn
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Inkomster
- Tillgångar

Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18 - 20 år söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort eller ID-kort från bank eller polismyndighet.

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelsetillhörighet på annat sätt kan hembesök göras. En förutsättning för att göra hembesök är att den enskilde samtycker till besöket.

Om den enskilde inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska hen uppmanas att ändra folkbokföringsadressen då det kan vara ett brott att vara skriven på fel adress. Sökanden ska även informeras om att nämnden har en skyldighet att underrätta Skatteverket om en enskild har felaktig folkbokföringsadress enligt folkbokföringslagen. Löpande kontroll av att sökande vistas i kommunen ska göras genom personlig kontakt.

Inkomster

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag uppvisas från alla medlemmar i hushållet och från samtliga banker om hushållet har flera. Kontoutdragen ska avse de tre senaste månaderna med aktuell kontoställning, samt de tre senaste månadernas transaktioner. Även specifikationen till senaste preliminära deklarationen ska lämnas in, liksom kontrolluppgift. Sökande kan välja att stryka sina utgiftsposter i kontoutdraget.

Inkomster från arbetsgivare ska styrkas genom uppvisande av lönebesked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos Försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade ersättningar. I förekommande fall ska även kontrolleras om ansökan om eventuella ersättningar har gjorts.

Tillgångar

Kontroll av eventuellt bilinnehav ska göras hos bilregistret (se Transportstyrelsens webbsida) i nya ärenden och därefter när så anses nödvändigt.

När det finns tillgångar framgår det av slutsattesedeln att den enskilde haft inkomst av kapital. Vilken typ av tillgångar och värdet syns dels på den förtryckta deklaraionsblanketten, dels på specifikationen till preliminär deklaration. Någon av dessa ska uppvisas vid nybesök. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den enskilde visa aktuella kontoutdrag från bank.

Arbetssökande

Kontroll ska göras om den enskilde är inskriven på Arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger.

10.4.2 Inkomstberäkning

Inkomstberäkning görs som regel månadsvis. Behov av ekonomiskt bistånd beräknas i normalfallet så att riksnormen läggs ihop med godkända utgifter för bland annat hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt räknas hushållets totala norm fram. Från den totala normen avräknas hushållets alla inkomster (med vissa undantag, se avsnitt 10.4.2.2 samt 10.4.2.3) månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av ekonomiskt bistånd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits. Avdrag för förskott på lön eller förmåner ska inte täckas med ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd.

10.4.2.1 Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet

- Aktivitetsstöd
- Aktivitetsersättning
- Arbetslöshetsersättning
- Arv
- Arvode
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag
- Barnpension (motsvarande barnets egen norm)
- Bostadsbidrag (inneboende kan också söka bostadsbidrag)
- Bostadsersättning
- Boendetillägg
- Bostadstillägg
- Efterlevandestöd
- Etableringsersättning
- Extra försäkringsförmåner t ex AGS (avtalsgruppsförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner)
- Familjebidrag (vid värnplikt)
- Föräldrapenning
- Försäkringsersättning (dock inte om ersättningen är avsedd för särskilt ändamål, t ex läkarvård)
- Handikappersättning, skattepliktig del. *(1 januari 2019 infördes merkostnadsersättning som ny ersättning, vilket på sikt ersätter handikappersättning. Tidsbegränsad handikappersättning upphör efter juli 2021 då ansökan om merkostnadsersättning får göras istället)*
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag (för den person som mottar bidraget för utfört arbete)
- Hyresdel från inneboende / hemmavarande vuxna barn (se avsnitt 3.5.6)
- Insättningar på konto, kan reducera försörjningsstödet efter utredning
- Kommunalt vårdnadsbidrag (avskaffades 2016 men redan beviljat bidrag utbetalas fortsatt)
- Kontanta medel
- Livränta



- Lön eller sjuklön (gäller ej för personer som omfattas av bestämmelsen i 4 kap 1b§ SoL)
- Merkostnadsersättning
- Omställningsbidrag
- Omvårdnadsbidrag
- Pension
- Rehabiliteringsersättning
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning
- Sjukpenning
- Skadestånd (ideella)
- Skatteåterbäring, undantag: belopp som Kronofogden utmätt
- Studiebidrag
- Studiemedel, undantag extra tillägg för gymnasiestuderande
- Swish-insättningar, kan reducera försörjningsstöd efter utredning
- Traktamente (de utgifter som traktamentet är till för att täcka ska styrkas och betraktas då som en godkänd utgift)
- Underhållsstöd
- Utbildningspremie (värnplikten)
- Utvecklingsersättning
- Äldreförsörjningsstöd

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma.

10.4.2.2 Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet

- Familjehemsersättning: Hela arvodesdelen samt den del av omkostnadsersättningen som avser ersättning för bostad per månad och barn räknas som inkomst
- Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet ska göras från fall till fall.
- Jobbstimulans. När en enskild haft försörjningsstöd sex månader i följd och får arbete och inkomst eller har ett arbete och ökar sin inkomst ska endast 75 procent av lön räknas som inkomst, så kallad jobbstimulans. Den gäller under två år efter kvalificerings-perioden på sex månader.

10.4.2.3 Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet

- Ersättning för merkostnader till följd av funktionsnedsättning, tex del av omvårdnadsersättning
- Extra tillägg till studiebidrag
- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning
- Försäkringsersättningar som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust
- Habiliteringsersättning
- Merkostnadsersättning som inte är skattepliktig, om den avser särskilda ändamål som t ex medicin, resor och läkarvård. Kostnader för dessa tas inte upp som kostnader vid beräkning av bistånd. Enskilda som beviljats merkostnadsersättning beviljas inte merkostnader för kost.
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Inkomst från feriearbete för hemmaboende ungdom under grundläggande utbildning, upp till ett prisbasbelopp per år



- Körkortslån via CSN. För vidare info se CSN:s hemsida.

Beträffande omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, så att inte ekonomiskt bistånd beviljas för samma kostnadsposter.

Barns sparade medel

Barn bör kunna ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Om ett barn har tillgångar som föräldrarna inte kan förfoga över, bör det inte påverka föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Detta gäller t ex bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Jobbstimulans – särskild beräkningsgrund enligt 4 kap 1B§ SoL

Om en enskild uppfyller vissa villkor innebär den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL att 25 procent av nettoinkomsten av anställningen inte ska beaktas vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Jobbstimulansen är personlig och gäller inte för hushållet som helhet. Den eller de vuxna i hushållet som uppfyller villkoren har rätt till jobbstimulans. Kvalificeringstid för att omfattas av jobbstimulans är att den enskilde har fått försörjningsstöd under en sammanhängande period av sex månader. Om den enskilde får ett helt avslag för en månad innan uppnådd kvalificeringstid, börjar kvalificeringstiden räknas om på nytt den månaden sökanden åter bedöms ha rätt till försörjningsstöd. Delavslag påverkar inte kvalificeringstiden.

När kvalificeringstiden uppnåtts, gäller jobbstimulansen under 24 sammanhängande månader oavsett om den enskilde är självförsörjande under någon del av tiden eller om den enskilde flyttar till en annan kommun.

Om den enskilde efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd under sex sammanhängande månader är den enskilde åter kvalificerad för jobbstimulans. Det finns ingen gräns för hur många gånger en person kan få jobbstimulans. Om den enskilde sparar av inkomsten under perioden med jobbstimulans ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd. Efter perioden med jobbstimulans får en sedvanlig prövning göras i varje enskilt fall.

10.4.2.4 Överskjutande inkomst från tidigare månader (normöverskott)

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den enskilde känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller under lång tid inte varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om bedömning är att ett överskott ändå ska medräknas ska detta inte ske längre än tre månader.

Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras. Det bör påpekas att en person, som vid sista inkomststillfället vet att hen inte har sin försörjning tryggad framåt, har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstödet och att i princip alla inkomster räknas. Har den enskilde varit medveten om hur förvaltningen räknar i

samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås, om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

10.4.2.5 *Arbetsinkomst för hemmavarande barn och skolungdomar*

Hemmavarande barn och skolungdomar (under 21 år) får ha inkomst av lön motsvarande ett prisbasbelopp per kalenderår utan att det påverkar hushållets rätt till bistånd. Det är nettoinkomsten efter skatteavdrag som ska beaktas. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning. Inkomst över prisbasbelopp får räknas som inkomst endast för den ungdomens egen del av normen samt den egna delen av familjens boendekostnad.

10.4.2.6 *Tillgångar*

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan hen har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål etc. Eventuella tillgångar kan framgå av slutskattedel eller hemförsäkringsbrev. Skälig tid för att avyttra till exempel en bil kan ibland vara nödvändigt, som regel en månad.

10.4.2.7 *Barns tillgångar och inkomster av kapital*

Barn eller hemmaboende skolungdomar är aldrig försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar. Om barn har inkomster i form av exempelvis barnpension eller inkomst av kapital ska detta räknas av mot barnets del av familjens kostnader inklusive boendekostnader vid beräkning av försörjningsstöd.

Om barns tillgångar är spärrat av överförmyndare är det i sig inte ett hinder för att ta barnets tillgångar i anspråk för barnets behov, dock måste överförmyndare ge sitt samtycke. Barn får ha sparkapital på upp till 15 procent av prisbasbeloppet. Syftet är att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrottsutrustning eller lägerverksamhet.

10.4.2.8 *Fordon*

Bil eller andra fordon ses som en lätt realiserbar tillgång och sökanden ska uppmanas att sälja fordonet. Bistånd kan utgå i avvaktan på att fordonet säljs, vilket normalt ska ske inom en månad. Om fordonet inte säljs inom angiven rådruktid kan ansökan i regel avslås i sin helhet. Nämnden kan inte utreda och bedöma rätten till bistånd, då sökanden trots uppmaning inte avyttrat en realiserbar tillgång som helt eller delvis kan tillgodose behovet.

Vid dokumenterat behov godtas innehav av fordon vars värde motsvarar max ett prisbasbelopp. Sådana behov kan vara:

- Om den sökande måste använda sig av bil eller annat fordon på grund av dokumenterad funktionsvariation eller sjukdom. Behovet ska styrkas med läkarintyg.
- Om den sökande måste använda sig av bil eller annat fordon för att ta sig till sitt arbete – se arbetsresor.
- Om den sökande p.g.a. särskilda sociala skäl måste använda sig av bil eller annat fordon t.ex. för att kunna umgås med sitt barn.
- För att skjutsa barnet eller barnen till barnomsorg.

En specialanpassad bil som den enskilde använder på grund av funktionshinder bör godtas oavsett värde, om alternativ saknas.

Om den enskilde behöver bil för arbetsresor beräknas kostnaden enligt Skatteverkets regler för milersättning (Se avsnitt 7.4.1 Arbetsresor). Om bilinnehav godtas enligt ovan innebär det att övriga kostnader förknippade med bilinnehavet godtas.

Leasingkostnad godkänns ej.

Milersättning som utbetalats på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftskostnaderna för bilen.

Har sökande beviljats bilstöd från Försäkringskassan godtas normalt bilinnehavet.

Vid en försäljning bör den enskilde kunna använda intäkten till att betala eventuella lån som är knutna till det som sålts, utan att det påverkar rätten till ekonomiskt bistånd.

10.4.2.9 *Bosparande*

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms kortvarigt, högst tre månader, och den enskilde saknar egen bostad. I dessa fall godtas inestående kapital i eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

10.4.2.10 *Fastighet, bostadsrätt och fritidshus*

En individuell bedömning om fastigheten/bostadsrätten ska utgöra en realiserbar tillgång måste göras i varje enskilt fall.

Ekonomiskt bistånd till personer, som äger fastighet/bostadsrätt eller andel av sådana, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst tre månader. Om det finns särskilda skäl kan rådrum för försäljning förlängas. Även om ett intäktsöverskott talar för en försäljning kan en sådan vara olämplig av andra skäl. Vid ett långvarigt behov av bistånd (längre än tre månader) kan krav på försäljning ställas. En individuell bedömning utifrån följande faktorer ska dock göras innan krav på försäljning ställs:

- Om en barnfamilj genom att flytta tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk.
- Om den enskilde, exempelvis på grund av funktionshinder eller sociala problem har särskilda behov av kontinuitet som hänger samman med det nuvarande boendet
- Om bostaden är anpassad till en boendes funktionshinder.
- Om den enskilde har begränsade möjligheter att bli godkänd som hyresgäst.

Vid kortvarigt behov av försörjningsstöd bör den faktiska kostnaden för bostaden godtas. Med kortvarigt avses en period av maximalt tre sammanhängande månader.

Vid faktisk kostnad medräknas aldrig amortering av lån då den utgör kapitalbildning. Sökande med lån på bostaden ska uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden.

Den enskilde bör ges skälig tid för byte av bostad. Med skälig tid avses en period som inte understiger fyra månader från den tidpunkt då den enskilde fick information om nämndens bedömning. Vid försäljning av bostadsrätt eller villa ska krav ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning.

Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

I övrigt gäller vad som sägs i riktlinjerna om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på bostadsbyte och överväganden i samband med det.

10.4.2.11 Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid provas.

10.4.2.12 Utgifter som inte är godtagbara

Utgift för underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar är exempel på utgifter som inte är godtagbara vid beräkning av försörjningsstöd.

10.4.3 Hushållstyper

10.4.3.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

En utgångspunkt vid prövningen av ekonomiskt bistånd är att alla inkomster och tillgångar räknas som gemensamma för makar, registrerade partners och sambor. Normalt ska den ena parten i ett par inte kunna få bistånd för egen del utan att den andres inkomster eller tillgångar beaktas. Ett undantag är om den ena parten utsätter den andra parten för våld. Det kan då finnas skäl att betrakta den utsatta parten som ett eget hushåll.

En annan typ av hushållsgemenskap gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar gentemot varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner som delar lägenhet. För denna grupp beräknas normen som den personliga kostnaden för ensamstående samt personens andel av hela hushållets gemensamma hushållskostnader.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttningen sker. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert och har haft en kort varaktighet kan det undantagsvis och under kortare tid göras avsteg från principen.

10.4.3.2 Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt Äktenskapsbalken försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska normalt inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll.

Endast om det är uppenbart att förutsättningar saknas för att makarna kan ha gemensam ekonomi ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Det kan exempelvis vara om den ena parten utsätter den andra för våld, eller då båda har försörjningsstöd men bor på olika orter, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

Om sökandes maka/make vistas utomlands är nämnden inte skyldig att utreda hens ekonomiska förhållanden utan det är sökanden som har bevisbördan för att maken/makan saknar sådan ekonomisk förmåga. Nödprövning kan dock göras.

I de fall som Försäkringskassan har meddelat avslag för bostadsbidrag och/eller underhållsstöd med hänvisning till försörjningsansvaret för make/maka som befinner sig utomlands, kan hushållet med hänsyn till barnkonventionen ändå beviljas ekonomiskt bistånd.

10.4.3.3 Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har, enligt föräldrabalken, försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 21 år eller så länge ungdomarna går kvar i skolan. I dessa fall ska den unge räknas in i familjen och

normen för 15 - 21 åringar användas. Föräldraansvaret gäller oavsett om den unge har egen bostad eller inte. Efter studieuppehåll återgår ansvaret till vårdnadshavarna.

I de fall gymnasieungdomen studerar på annan ort räknas han eller hon in i familjen. Inga extra kostnader godkänns, inackorderingstillägget medräknas inte som inkomst då inkomsten ska täcka eventuella merkostnader. Individuell prövning ska alltid göras. Vid flytt när ungdomen tillfälligt går kvar i sin gamla skola görs särskild prövning, dock längst till terminens slut.

Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl till att se henne eller honom som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska, om möjligt, föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas.

Oavsett föräldrarnas försörjningsskyldighet ska ungdom hänvisas till att söka studielån från hösten de fyller 20 år.

10.4.3.4 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och normbeloppet för barnet medräknas för halva månaden.

10.4.3.5 Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder och även i de fall då den unge inte avslutat sin grundläggande utbildning upp till 21 år. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål/samboförhållande övertar maka/make/sambo försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 års ålder. Om makan/maken/sambo inte kan fullfölja sin försörjningsplikt (primär försörjningsplikt) har den underåriges föräldrar försörjningsplikt (sekundär försörjningsplikt).

10.5 Beslut

10.5.1 Motivering av beslut

Varje ansökan ska utredas och leda fram till ett beslut. Om beslut ska fattas i ett ärende och nya uppgifter har inhämtats/inkommer från andra än den enskilde, ska detta kommuniceras innan beslut fattas för att den enskilde ska ha möjlighet att yttra sig. Om beslutet inte går emot den enskilde eller om det är uppgifter som saknar betydelse eller om det av någon anledning är uppenbarligen obehövt, kan beslut fattas utan kommunikering. Beslut kan även fattas direkt om avgörandet inte kan skjutas upp.

Beslut, både bifall och avslag, ska alltid vara motiverade och skriftliga. Det ska klart framgå vad den enskilde har ansökt om och vad som har beviljats eller avslagits samt på vilka grunder beslutet har fattats. Det ska vara tydligt för den som sökt varför det ekonomiska biståndet beviljats eller avslagits. I beslutet ska det stå om ansökan helt eller delvis har beviljats. Om ansökan enbart är delvis beviljad, ska det framgå vilken del som är det och vad som har avslagits. Det ska framgå vilka paragrafer i socialtjänstlagen som tillämpats och i förekommande fall hur hänsyn tagits till barnrättsperspektivet.

Det ska framgå vem som har fattat beslutet och vilken tid som beslutet avser, exempelvis vilken period biståndet avser att täcka. Perioden ska som regel inte överstiga en månad. Även i de fall den enskilde bedöms ha samma biståndsbehov under en längre period ska som grundprincip en ny ansökan lämnas och ett nytt beslut fattas för varje månadsperiod.

10.5.2 Underrättelse om beslut

När nämnden har fattat ett beslut i ett ärende ska den sökande så snart som möjligt underrättas om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövt.

För beslut som kan överklagas genom förvaltningsbesvär kan nämnden själv bestämma om underrättelse ska ske muntligt, genom brev, genom delgivning eller på annat sätt i enlighet med 33§ förvaltningslagen. Om den enskilde begär det ska underrättelse dock alltid vara skriftlig. Information i form av en besvärshänvisning som beskriver hur avslagsbeslut kan överklagas ska alltid lämnas.

Oavsett hur underrättelsen skett är det viktigt att en anteckning görs om tillvägagångssättet samt att en besvärshänvisning lämnats. Det är också viktigt att förvissa sig om att den som berörs av beslutet förstått dess innehåll. Vid behov ska tolk anlitas för att undvika eventuella missförstånd.

10.5.3 Överklagan

Enligt 16 kap. 3 § SoL kan nämndens beslut om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1, 3, 5 § SoL överklagas hos Förvaltningsrätten. Den enskilde har rätt att överklaga ett beslut om ekonomiskt bistånd om det helt eller delvis går den enskilde emot. Den enskilde ska upplysas om att hen har rätt att överklaga även storleken på försörjningsstödet om detta inte motsvarar vad hen anser sig behöva. Den enskilde har rätt att få avslag skriftligen motiverat samt besvärshänvisning.

Om en sökande vill överklaga beslutet ska skrivelsen vara nämnden tillhanda inom tre veckor från den dag den enskilde tog del av beslutet. När skrivelsen inkommit gör nämnden en prövning av om överklagan inkommit i rätt tid. Nämnden gör också en bedömning av om de uppgifter som den sökande lämnat i sin överklagan kan ligga till grund för att beslutet ska omprövas.

Om det inte framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas eller ändras i sin helhet ska nämnden överlämna överklagandet till Förvaltningsrätten utan dröjsmål. Om ändring sker och nytt beslut fattas ska även det nya beslutet överlämnas till Förvaltningsrätten. Detta oberoende av hur beslutet ändrats, det vill säga även om nämnden ändrat beslutet helt enligt den enskildes begäran (46§ Förvaltningslagen). Ett överklagat beslut som överlämnats till rättsinstans får ej omprövas eller ändras förrän målet är avgjort.

Enligt Justitieombudsmannen (JO) bör tiden för överlämnande till högre instans inte överstiga en vecka.

10.5.4 Utbetalningsperiod och utbetalningssätt

Om ansökan om ekonomiskt bistånd avser en annan period än kalendermånad, bör biståndet i regel räknas från tidsbokningdagen. Om den enskilde angivit ett annat datum i ansökan, gäller detta.

Ekonomiskt bistånd utbetalas i första hand till ett bankkonto. En enskild som inte har ett bankkonto ska uppmanas att öppna ett. I undantagsfall används rekvisitioner eller presentkort. För nyanlända som ännu inte har kunnat skaffat bankkonto i avvaktan på personnummer kan utbetalning ske via engångskort som laddas för uttag i bankomater.

11. Återsökning och återkrav

Huvudprincipen när det gäller ekonomiskt bistånd är att det beviljas utan återbetalningsskyldighet enligt 4 kap. 1§. Enligt bestämmelserna i 9 kap. 1 och 2 § SoL får dock nämnden under vissa omständigheter återkräva ekonomiskt bistånd. En förutsättning för ekonomiskt bistånd mot återkrav är att den enskilde faktiskt kan betala tillbaka biståndet vilket framgår av 9 kap. 3 § andra stycket SoL.

Läs mer:

Se kap 13.2 i *Ekonomiskt bistånd. Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen 2021.*
www.socialstyrelsen.se

11.1 Återsökning hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Om ett belopp har lämnats som förskott på en socialförsäkringsförmån (t ex aktivitetsersättning, sjukersättning, sjukpenning, bostadsbidrag, underhållsstöd) bör nämnden vända sig direkt till Försäkringskassan med en framställan om att den retroaktiva ersättningen ska betalas ut till nämnden (107 kap. 5 § socialförsäkringsbalken).

Förutsättningen för att kommunen ska kunna återkräva utbetalt bistånd retroaktivt i dessa fall, är att biståndet har beviljats utan villkor om återbetalning. Den enskilde ska informeras om att det utbetalade beloppet kommer att återsökas hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten.

Bistånd som har utbetalats med villkor om återbetalning kan endast återkrävas direkt av den enskilde. Det är i de fallen inte möjligt för nämnden att uppbära ersättning från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten.

Läs mer:

Blankett: *Begäran från socialnämnden Utbetalning för retroaktiv tid från Försäkringskassan.*
www.forsakringskassan.se

Blankett: *Från Socialnämnden – utbetalning av retroaktiv tid från Pensionsmyndigheten.*
www.Pensionsmyndigheten.se

11.2 Återkrav enligt socialtjänstlagen (SoL)

11.2.1 Återkrav enligt 9 kap. 2§ första stycket SoL

Enligt 9 kap. 2 § SoL får nämnden kräva tillbaka bistånd som lämnats

- som förskott på en förmån eller ersättning



- till den som är indragen i en arbetskonflikt
- till den som på grund av förhållanden som hen inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Andra ersättningar eller förmåner kan vara t.ex. lön, arbetslöshetsersättning och studiestöd. En förutsättning för återkrav är att beslutet är skriftligt och att det har delgivits den enskilde.

Den enskilde ska skriva på en återbetalningsförbindelse och en återbetalningsplan innan utbetalning sker. En fullmakt kan även skrivas om den enskilde eller fullmaktsmottagaren accepterar det.

11.2.2 Återkrav enligt 9 kap. 2§ andra stycket SoL

Nämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det. Eftersom det är fråga om bistånd som den enskilde inte har rätt till bör det vara möjligt för hen att återbetala det beviljade biståndet. Möjligheten att bevilja bistånd utöver nämndens lagstadgade skyldighet följer av 4 kap. 2 § SoL och möjligheten att återkräva biståndet följer av 9 kap. 2 § SoL. Det är viktigt att den enskilde är medveten om att biståndet ska återbetalas och att det finns en tydlig överenskommelse med den enskilde om när och på vilket sätt återbetalning ska ske.

En ansökan ska alltid prövas enligt 4 kap. 1 § SoL. Om den enskilde inte bedöms vara berättigad till det sökta biståndet ska ansökan avslås. Därefter kan ansökan prövas enligt 4 kap. 2 § SoL. Den enskildes återbetalningsförmåga ska utredas och en avbetalningsplan upprättas innan utbetalning sker. En fullmakt kan även skrivas om den enskilde eller fullmaktsmottagaren accepterar det.

11.2.3 Väcka talan om ersättning

Om den enskilde inte frivilligt återbetalar det ekonomiska biståndet som avses i 9 kap. 1 och 2 §§ SoL, kan nämnden med stöd av 9 kap. 3 § SoL väcka talan om ersättning hos Förvaltningsrätten. Talan måste i så fall väckas inom tre år från det biståndet betalades ut. Förvaltningsrätten får inte bifalla nämndens krav om den enskilde genom att återbetala inte kan klara sin försörjning eller det finns andra synnerliga skäl. Innan talan väcks måste därför den enskildes möjlighet att återbetala utredas. Om så inte är fallet kan nämnden överväga eftergift enligt 9 kap. 4 § SoL. Hänsyn ska även tas till om de formella reglerna vid beslutsfattandet har iaktagits.

Nämnden avgör självständigt om den vill efterge en fordran eller inte.

Fullmakt

Om ekonomiskt bistånd beviljas under förutsättning att det är ett förskott på någon fordran som den enskilde har att vänta till exempel lön eller a-kassa bör det göras helt klart att den enskilde är skyldig att betala tillbaka beloppet när denna fordran utbetalas. Den enskilde kan då ge nämnden en fullmakt att tillgodogöra sig det väntade beloppet. Fullmakten får dock inte vara ett villkor för att bistånd skall beviljas.

En fullmakt kan återkallas av den enskilde. Om det finns en fullmakt ska nämnden vid tiden för utbetalningen kontrollera med den enskilde att nämnden får tillgodogöra sig beloppet. Detta innebär att den enskilde kan kräva att beloppet utbetalas till hen. Nämnden måste också pröva om den enskilde kommer att klara sin försörjning om nämnden tillgodogör sig pengarna.

11.2.4 Återkrav av bistånd som utbetalats på felaktiga grunder

Enligt 9 kap. 1 § SoL får nämnden återkräva bistånd som den enskilde fått felaktigt eller med för högt belopp på grund av:

- oriktiga uppgifter
- underlåtenhet att lämna uppgifter
- på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL utgetts obehörigen eller med för högt belopp.

Återbetalningsskyldigheten gäller även om den enskilde inte hade för avsikt att orsaka den felaktiga utbetalningen. Nämnden kan dock ta hänsyn till orsaken till underlåtenheten eller beteendet vid prövning av om återbetalningsskyldigheten ska efterges enligt 9 kap. 4 § SoL.

Nämnden kan återkräva biståndet även om någon straffrättslig påföljd inte kan utdömas och påverkar eller ersätter inte nämndens beslut att göra polisanmälan.

Nämnden får även återkräva bistånd som den enskilde borde ha insett att han inte hade rätt till.

Den enskilde ska informeras om att beslut om återkrav inte går att överklaga.

12. Felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet

Förutom vikten av att värna om trovärdigheten för samhällets trygghetssystem, att säkerställa att de medel som utbetalas går till det de är avsedda för, är arbetet mot felaktiga utbetalningar även viktigt ur ekonomisk synpunkt.

12.1 Bidragsbrott

Nämnden har enligt 6§ Bidragsbrottslagen skyldighet att polisanmäla misstanke om att någon felaktigt fått utbetalt stöd, bidrag och ersättningar som framgår att 1§ i samma lag.

En person som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som hen är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakat fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med för högt belopp, kan enligt 2 § bidragsbrottslagen dömas för bidragsbrott till fängelse eller böter.

12.2 Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar

Om nämnden har anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet. Av 4 § underrättelselagen framgår att det av underrättelsen ska framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats med för högt belopp.

Det finns inget formkrav för underrättelsen. Den kan ske såväl muntligt som skriftligt. Underrättelseskyldigheten enligt underrättelselagen innebär att det föreligger en sådan

underrättelseskyldighet som avses i 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Sekretess enligt OSL bryts alltså på grund av underrättelseskyldigheten. Antaganden om kommande felaktiga beslut eller utbetalningar omfattas däremot inte.

11.1 Underrättelseskyldighet vid felaktig folkbokföring

Nämnden har en skyldighet att underrätta Skatteverket om en enskild har felaktig folkbokföringsadress enligt folkbokföringslagen. Skyldigheten inbegriper att underrätta Skatteverket om vilket uppgift i folkbokföringen som kan antas vara oriktig eller ofullständig. Det kan handla om till exempel namn, adress, födelsetid och civilstånd. familjebildning med mera. Underrättelseskyldigheten i 32 c § folkbokföringslagen innebär att sekretessen bryts enligt 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen, OSL. Uppgifter som omfattas av underrättelseskyldigheten kan därmed lämnas till Skatteverket utan hinder av sekretess.

En underrättelse behöver inte lämnas om särskilda skäl talar emot det (32 c § andra stycket folkbokföringslagen). Tröskeln för underrättelseskyldigheten är lågt satt. Det måste dock finnas viss grund för att uppgifterna i folkbokföringen är felaktiga. Det är inte meningen att underrättande myndighet ska göra någon egen utredning gällande de förhållanden som är av betydelse för vilka uppgifter som ska registreras i folkbokföringen, utan endast underrätta Skatteverket om fall där det kan finnas anledning för denna myndighet att utreda.

13. Levandegöra

Riktlinjen publiceras på kommunens webbsida och i socialtjänstens kvalitetsledningssystem. Riktlinjen används i berörda verksamheters dagliga arbete och vid introduktioner av nya medarbetare. Vid revidering informeras samtliga verksamheter som berörs.

14. Uppföljning

Dokumentansvarig ser löpande till att styrdokumentet är uppdaterat. Revidering ska dock senast ske vid varje mandatperiod.